

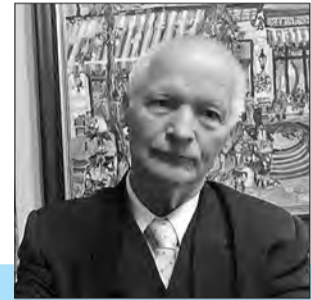

Славетні українці

Борець греко-римського стилю Жан Беленюк здобув для України золоту медаль на Олімпійських іграх – 2020 в Токіо, після чого станцював гопак

ДМИТРО ПИЛИПЧУК

5

ГАЛИНА ДАЦЮК

8-9

ОЛЕНА БОНДАРЕНКО

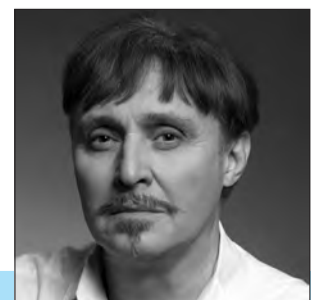
10-11

СЕРГІЙ ПРИСУХІН

12-13

ТАРАС ЖИРКО

14

Що живить твій народ?

Георгій ФІЛІПЧУК,
академік НАПН України

Маємо бути свідомі того, що будь-який союз із московитами упродовж століть завершувався фатально для України, заводячи її в глухий кут щодо здобуття нею національної самостійності.

Після аналізу етноцидних репресій, Валуєвських циркулярів і Емських указів, сталінщини, тотального зросійщення і знекорінення українства після Другої світової стають зрозумілими причини існування в сучасній Україні такого чисельного *москвофільського* елементу. Адже кожен антиукраїнський акт супроводжувався посиленням в усіх життєвих сферах російського чинника.

Коли в праці Ф. Савченка “Заборона українства 1876 р.” було вперше оприлюднено повний текст Емського указу згідно з “Особым Совещанием”, то там зазначалося (як “загальне правило”), що в Україні треба призначати лише вчителів із Московії, відправляючи українців на роботу в російські округи. Практично відбувалося легітимізоване заселення вчителами-московитами України, що продовжувалося до часів відновлення Незалежності. Показовими є документи, що зберігаються в Харківському національному університеті ім. В. Каразіна (Секретний донос губернатора Багговута 1914 г.), в якому першим пунктом визначено: “Привлекать на должности учителей только одних великороссов”.

А завершується документ тим, що “на разныя должности не слѣдует допускать людей, которые когда-либо им были соприкасаательства къ украинскимъ стремлениямъ”.

У всі часи української підневільності російські колоніальні режими найважливішою справою вважали знекорінення

Важкою є праця, спрямована на формування єдиної Української Нації, коли нас переслідує бачення України у сфері орбіти московської політики. Ця нелікована душевна хвороба російського імперсько-рабського народу вгніздилася, на жаль, і в покріпаченій, запопадливій натурі “малороса” та відвертого україноненависника, відкритого русофіла і зрадника, яких утримує, годує, зрощує наша земля.

Коли аналізуємо хронологію російсько-московських війн проти України, то кількісні різномітності про 24-ту чи 28-му війну вже й не такі суттєві на тлі цієї вічної (не “тридцятилітньої”) війни проти національної ідентичності українців, що століттями веде ординська сатрапія незалежно від змінюваних політичних режимів. Оскільки всі вони були тоталітарними, це-заропалістськими, народобивчими. І даймо, нарешті, спокій цій сумбурній фантазмагорії, що вимучує українство “народницькою” надією-ідеєю, культивованою свого часу соціалістичними, ліберальними, автономістськими силами, про здатність Росії “інфікуватися” демократією.

національної свідомості. Великий національний педагог і просвітник Б. Грінченко писав, що наші діти за таких умов “перетворюються в людей без своєї батьківщини, історії, його вітчизна замінена великоруською... У новій книзі для класного домашнього читання історії присвячена 51 сторінка, а про Україну жодного слова... Навіть єдиний уривок з “Катерини” Шевченка і те в перекладі по-російському”. Він робить логічний висновок (педагогічний, соціальний, політичний) щодо неможливості виховувати молодь у повазі до України, рідного краю, коли “розпочинаємо знайомство зі своєю Вітчизною на чужій (російській) мові, яка нічим не пов’язана з нею, жодним словом, жодним образом. Ніколи таке знайомство не торкнеться серця дитини, не заставить її любити рідний край!”.

На жаль, така політика (за рідкісним винятком) продовжувалася як жахливий лінгвоцидний експеримент над українським народом у період царизму, есересівщини і навіть у тимчасовий період “визвольної” денікінщини, коли наприкінці

літа 1919 року, пише інший знаний учений-педагог Григорій Вашенко, захопивши частину України, генерал Май-Маєвський видає наказ утримувати лише школи з російською викладовою мовою, намагаючись ліквідувати українську школу й повернути її на старі московські рейки.

Згадую Вашенка, знакового для України педагога і громадського діяча, якому і до сьогодні немає належного місця в освітньому пантеоні вже незалежної держави, щоби стверджувати: його думка і слово є надзвичайно вагомими для часів нинішніх.

Вашенко високо ніс ідеали боротьби за свою національну культуру, мову, школу, а тому поцінував творчість і діяльність “відомого українського патріота, письменника Б. Грінченка, педагога-українця К. Ушинського, славетного філолога О. Потебню, які ґрунтовно довели, що нормальний розвиток культури народу може відбуватися лише на основі національної мови. Коли ж народ губить свою мову, він розкладається”.

Закінчення на стор. 2

Незалежність: від джерел до сьогодні

Алла ВЕРЕЩАГІНА,
Борис ВЕРЕЩАГІН,
заслужені діячі мистецтв України

*В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля...
Тарас Шевченко*

Україна — прадавня могоутня, волелюбна країна зі сталою національною ідеєю, високим рівнем освіченості й культури, зі своїм найціннішим духовним скарбом і могутнім оберегом — мовою. Минуло три десятиліття відтоді, як збулася одвічна мрія українців: у світовому просторі постала нова суверенна держава. Акт проголошення незалежності України увінчав вікові устремління нашого народу до самовизначення. Гордо замайорів синьо-жовтий Прапор, котрий, як багатівіковий український стяг, уособлює красу і велич рідної землі, спадковість державотворчих традицій України. На повну силу зазвучала раніше заборонена пісня „Ще не вмерла Україна”, що понад століття була виразником патріотичних почуттів українців, справжнім символом свободи й гідності. Не випадково вона здавна вважалася врочистим славним націєм, а з набуттям незалежності отримала статус Державного Гімну. Повернувся з небуття прадавній символ Тризуб — знак держави рівноапостольного князя Володимира Великого, ставши Малим Державним Гербом відродженої України.

За цей час у суспільстві відбулися значні зміни. Визначено головний вектор та постулати суспільно-політичного, державного, національно-культурного, наукового та освітнього поступу країни, яка здійснила свій цивілізаційний вибір на основі загальнолюдських цінностей.

Нещодавно відзначалося 25-річчя з дня ухвалення Конституції України. Та ми пам’ятаємо, з гордістю усвідомлюємо й пишаємось тим, що витоки Основного Закону нашої держави беруть початок ще від 1710 року — часу схвалення достопамятної Конституції гетьмана Пилипа Орлика, яка була однією з перших в Європі! Саме відтоді простягається до нас животворне коріння демократичних засад, котрі знайшли своє відображення в цьому унікальному загальноукраїнському політичному акті. Адже він, випереджаючи час, вперше з-поміж європейських країн (де існували абсолютні монархії), фактично проголосив Україну незалежною республікою, формуючи новітні суспільно-правові погляди.

Сьогодні з нашої оновленої землі зникають символи колишньої тоталітарної країни, її ідеологія та наративи, а з ними й пам’ятники вождям-людожерам, що плундували Україну, кривдили її віру й мову, нищили найвищі матеріальні та духовні надбання, вбивали кращих синів і дочок.

Натомість вертаються з минулого замовчувані й спотворені події, перекручені факти, оживають незаслужено забуті імена тих, хто в різні часи боровся за соборну Україну, за її славу і волю, творив її історію, возвеличував мову, дбайливо зберігав золотий фонд

(події, факти, долі)

українства у далеких світах, закладаючи підмурки державної самостійності.

Згадаймо, до прикладу, хоча б такі історичні постаті, як Володимир Хреститель, Ярослав Мудрий, Д. Галицький, К. Острозький, П. Могила, Б. Хмельницький, І. Виговський, І. Мазепа, П. Полуботок, П. Орлик, П. Скоропадський, М. Міхновський, С. Петлюра, А. Лівичський, О. Шульгин, І. Липа, В. Голубович, М. Грушевський, В. Винниченко, М. Шаповал, П. Болбочан, Н. Махно С. Єфремов, Д. Донцов, А. Шептицький, А. Волошин, Є. Коновалець, М. Сціборський, С. Бандера, Р. Шухевич, К. Осмак, Я. Стецько та багатьох інших співвітчизників, поміж яких були також видатні вчені й політики, митці й підприємці-меценати, військові й представники духовенства. Всі вони, сповідуючи безмежну відданість фундаментальним українським цінностям та ідеалам свободи, ставали справжніми провідниками нації.

На більшості цих імен лежало суворе табу, їх вилучали з пам’яті кількох поколінь українців, ви-

чи можна уявити існування сучасної України без генетичного зв’язку багатьох поколінь — вікопомного Хрещення Києво-Руської держави, князів-будівничих, які, скріплюючи державність зсередини через віру, освіту і науку, боролися її від ворогів, встановлювали дружні відносини з багатьма європейськими країнами. Або, скажімо, без Галицько-Волинського та Великого Князівства Литовського, що також стали важливою віхою українського поступу до державної незалежності.

А чи сформувалась би українська суверенна країна без Козацтва, Запорозької Січі (з її демократичними засадами), Гетьманщини, без подій Української революції і діяльності УНР, збройних формувань Січових Стрільців, героїв Крут та довготривалого відчайдушного спротиву російським окупантам, який чинили повстанці Холодного Яру, воїни ОУН, УПА, чи без тих, хто боровся проти сталінського Голодомору, Великого терору 37-38 років, без українського шістдесятництва, Народного Руху...

кресливали з духовного життя суспільства. Тому й сьогодні ще залишається чимало сторінок історії, культури, релігії, котрі потребують відновлення, правдивого переосмислення, очищення від ідеологічних міфологем та глибокого вивчення.

Не станемо акцентувати увагу на сучасних подіях, певних здобутках, вони відомі, адже це наш час, ми живемо у його вірі й своїми діями чи бездіяльністю впливаємо на подальшу долю країни.

Зауважимо, що незалежність не була подарована, вона не впала зіркою з неба. Державна виникла не на порожньому місці. Шлях України до волі був довгим, тернистим, болючим, почасти й кривавим. А доля вимагала від борців за неї як безмежної любові до матері-вітчизни, так і палкої відданості й жертвності в ім’я віри в майбутність українства.

*...На рушнику твоєї долі
Багато чорних вишито хрестів,
Поміж яких на ниточках із крові
Тримається наш український рід.
(Лариса Козинюк)*

Українська державотворча ідеологія має глибоке коріння. Вся багатівікова історія Руси-України є, по суті, історією боротьби за самостійність та ідентичність української нації. Тож

Про довготривалу боротьбу України за свою незалежність написано чимало досліджень. Та їх багато не буває. Сьогодні, як уже мовилося, й досі потребує широкого висвітлення минулих подій, щоби усвідомивши всі прорахунки та хиби, котрі гальмували наш поступ, а почасти й досі гальмують, зірко осягнути той шлях, яким має рухатися країна до європейської спільноти.

У межах однієї статті неможливо всебічно розкрити витоки та етапи становлення самостійності українського народу. Тому, не претендуючи на вичерпність і розкриття цієї глибокої теми, спробуємо привернути увагу до окремих історичних подій, фактів і долі тих, хто вів Україну до мети, на прикладі Сумщини — нашого отчого краю. Саме тут народжувалось, мужніло, стало на крило, розліталось з рідного гнізда не одне покоління нашого давнього козацького роду. На цій землі віками збуджує уяву древній Путивль, стоїть гордий Глухів — козацька столиця і водночас могутній культурно-освітній та мистецький осередок, де завжди нуртував дух свободи, не згасала жага до визволення від московського ярма.

Звісно, що волелюбство українців, державницькі устремління, надзвичайно драгували царську Росію з її ординською деспотичністю. Всі дії московитів були спрямовані на повне поневолення України, ліквідацію Запорозької Січі та одного з її героїчних осередків, що сформувалась та потужно діяла у Слобідській Україні.

Так, з недоброї волі Катерини II було ув’язнено останнього кошового отамана П. Калнишевського — великого українця, політичного, культурного та релігійного діяча, людину високого інтелекту та неймовірної мужності. 25 останніх років свого життя (а йому єдиному з видатних постатей судилось жити в трьох століттях (1691—1803), отаман відбував покарання в нелюдських умовах Соловецького монастиря, де й знайшов свій вічний спочинок.

У Петропавлівській фортеці скінчилась земна путь наказного гетьмана України П. Полуботка, який намагався протидіяти курсу Петра I щодо ліквідації автономії України.

З тих же причин потрапив у немілесті царату і гетьман України К. Розумовський, який домігся введення царського указу про заборону поширення кріпацтва на українців. Йому вдалось уникнути арешту (вірогідно, як братові О. Розумовському — фаворити імператриці Єлизавети), проте було усунуто від влади із заборною відвідувати Україну протягом 11 років.

Можливо, комусь видасться зайвим нагадування подій сивої давнини, славних постатей борців за Україну, однак саме тоді й закладались дороговкази на шляху до національної самоідентифікації та державної самовизначеності.

Дозволимо собі долучити до числа цих імен й представників нашого роду Верещак (Верещаг), котрі на певному етапі боротьби за здобуття українцями незалежності поклали своє життя. Серед

них найбільш відомою є постава Василя Верещаки, який разом зі своїм батьком Григорієм служив в одній сотні під орудою Михайла Хмельницького. Серед реєстрових козаків цієї ж сотні був і син М. Хмельницького Богдан — майбутній гетьман України. Молодих козаків Богдана і Василя поєднала міцна дружба, що, вочевидь, і визначило долю останнього.

Минуть роки і Василь стане одним з діячів розвідувально-дозорної служби свого побратима Б. Хмельницького, без якої була б неможливо надійна охорона рідної землі, існування й самої України. Згодом доля привела його до Польщі, де він отримав високу посаду камергера при Дворі короля. Маючи доступ до таємниць польського Сейму і документів Великої королівської ради, Василь передавав гетьманові надзвичайно важливу інформацію про наміри Польщі щодо України. З часом його було викрито, ув’язнено та засуджено до страти. (Скрипник О. Український слід у розвідці. К., „Ярослав Вал”, 2000).

Історичні матеріали винесли з полиць архівів на денне світло ім’я ще одного нашого пращюра — Прокопа Верещаки, який поряд із І. Виговським, М. Кривоносом, І. Богуном належав до найближчих соратників Б. Хмельницького. П. Верещак перебував у дружніх стосунках з митрополитом Київським, Галицьким і всієї Руси П. Могилою, київським воєводою А. Киселем, митрополитом Сильвестром Косовим. Певний час Прокіп проживав у Михайлівському монастирі.

Під час проведення „чорної ради” та читання Гадяцької мирної угоди з Польшею, що фактично денонсувала Березневі статті Хмельницького 1654 року і означала вихід України з-під протекторату Москви, сталася сутичка з проросійськими силами, де загинуло багато козаків. Серед них були й два козацькі полковники — Степан Сулима та Прокіп Верещак. Про ті давні події нагадує пам’ятний знак-хрест, встановлений на місці поховання цих славних українців у с. Германівка, що на Київщині.

Не зайве наголосити, що Степан Сулима (як і гетьман Іван Сулима) є пращуром геніального композитора ХХ століття І. Стравинського. Родина митця пишалася своїм давнім козацьким корінням. Та далеко не всім відомо, що прізвище митця було подвійним — Сулима-Стравинський. Коли ж Росія анексувала частину Польщі, то від першої частини (Сулима) його змусили відмовитись. Повне прізвище вдалось повернути лише синові композитора Святославу, який став відомим піаністом.

Цікаво, як в історії переплітаються епохи, долі, політика і мистецтво. На вул. Лютеранській, 16 (тоді вул. Графська) у Києві, розміщувалась велика садиба родини Я. Сулими (нині відома киянам як „дім з привидами”). На фасаді іншої будівлі цієї ж вулиці 2019 року встановлено меморіальну дошку з пам’ятним барельєфом І. Стравинському, яка сповіщає, що тут певний час перебував і сам митець.

Продовження на стор. 4

● ЛИСТ ЧИТАЧА – ДО ДРУКУ!

Дмитро ПИЛИПЧУК,
письменник, заслужений
працівник культури України

Запам'ятайте – ті, хто писав статтю Путіну: в XIX–XXI ст. надруковано півтори тисячі українсько-російських і російсько-українських перекладних словників. Їх перелік ви знайдете в моєму бібліографічному покажчику “Словники української мови: 1596–2018” (К.: Видавничий центр “Промісвіта”, 2020. – 1072 с.).

Брехня в законі

Слова кремлівського диктатора про те, нібито російська та українська мови – то одна й та сама мова, – це свідома брехня в законі, призначена для тих, хто або ніколи в житті наживо не чув цих двох мов (а таких – мільярди), або засліплений фанатичною вірою в московський рашизм.

Якщо це одна й та сама мова, то чому у світі стільки дисертацій, словників, інших публікацій, автори яких без-

помилно розрізняють одне й інше? Навіщо безліч академій та університетів, сотні й сотні (коли не тисячі!) авторів бралися за укладання українсько-російських та російсько-українських словників? Путін має всіх цих авторів за ідіотів (???) чи він сам вирішив осідлати ідіотичну ідею, хоч генетика, мовознавство, історія, етнологія, етнопсихологія та соціальна й політична психологія давно винесли ці питання за

шовіністичні квадратні дужки, в які намагалась убити їх ще “Фторая”?

Якщо ці дві мови – одне й те саме, то навіщо друкувати опус

Путіна, крім російської, ще й українською мовою?

Якщо росіяни й українці – один народ, то хто такий Путін, який кидає проти України – як частини “одного” народу – “Гради” та всі інші “братні подарунки”?

Оскільки для всього незабамбуленого людства злочини головного рашиста очевидні, й вони досить ґрунтовно документуються, то тільки питання часу, коли і в якій формі він і його найактивніші поплічники постануть перед наступним **Нюрнбергом**.

Нещодавно всемережжа облетіло відео з учителями-танцюристами, що виконували танець для своїх учнів-випускників Маячківської сільської школи на Полтавщині. Проте увагу привернули не вчительки-танцювальниці, а саме вчитель історії та правознавства і директор школи Василь Маслей – єдиний чоловік серед виконавців подарунку для своїх учнів. Як на мене, суть не в чоловічій статі, а в блискучому виконанні, яке просто заворує, хоч, звісно, страшенно разить москвомовність пісні. Спостерігаючи за віртуозністю виконання, думаєш, що танець – це насправду вертикальне виконання наших горизонтальних бажань... Принаймні так експресивно зобразив це своїми рухами знаменитий тепер директор, якого обізвано і “танцюючим”, і “хедлайнером” – ось вам сплав москво-англійського суржику в головах поневолених ніби-українців, що таку манеру висловлювання мають чи не за хизування, бо “чим більш по-варварському і грубо белькочуть вони, тим, – думають, – мудріші. Та вони навіть пишуться з цього, бо вважають, що коли їх не розуміє простолюд, то їхня мова дуже глибокодумна”, – так висловився Еразм Роттердамський у своїй класичній праці “Похвала глупоті” ще 1511 року про затемнені словами теологів (6, с. 74).

Отже, навіть коли пускаються описати танець, то мови не полишають, бо тільки вона може передати наш захват, відразу чи байдужість до побаченого. Наші деякі недовчені журналісти з каналу 1+1 цю, здавалося б, буденну подію вербалізували зовсім не так гарно й добірно, як станцював учитель і як сам він говорить розкішною криничною полтавською говіркою, а намішали в своє повідомлення москво-англійського суржику: “Танцюючий вчитель з Полтавської області підірвав Мережу. Хедлайнером випускного вечора став учитель історії та правознавства Василь Маслей, єдиний чоловік серед танцюючих педагогів” (8).

Активні дієприкметники на зразок танцюючі ненормативні в нашій мові, про що вказує одна з законодавців сучасної мовної норми видатна українська мовознавиця,

ПРОТИАНГЛІЗМ від Ірини ФАРІОН 43. Хедлайнер

знищена сталінським режимом, Олена Курило (1890 – після 1946) у своїй капітальній і нормотвірній праці “Уваги до сучасної української літературної мови” (1923, 1925 рр.): “Українська мова не знає активних дієприкметників на -чий, -(в)ший, ані пасивних на -мий у тому творенні та в тій функції, як їх уживає сучасна українська літературна мова, як ото: <...> Вражаючий випадок. Далекосягаюча спеціалізація”. Відтак Олена Курило покликається на видатного історика української мови, який стояв біля начал українського мовознавства, – Павла Житецького: “Щодо активних дієприкметників, то їх зовсім нема в народній мові” (5, с. 18).

Розгортає далі цю думку видатний український письменник і мовознавець, також двічі репресований москво-тоталітарним режимом, Борис Антоненко-Давидович (1899–1984) у класичній праці “Як ми говоримо” (1970 р.): “Виникає слушне питання: чи ця особливість української мови – унікальна вживання форм активних дієприкметників – не обмежує наших можливостей?” – і наводить приклад заміни: “Нам важко бачити тебе прикутим і страждаючим” замість українською мовою: “Нам важко бачити тебе прикутим і стражденим” (2, с. 137).

Понад 20 способів заміни активних дієприкметників, що опинилися в нашій писемній мові під впливом церковнослов'янської та московської мов, подає Святослав Караванський (1920–2016), зауважуючи, що “багатство української мови полягає в тому, що вона має тисячі способів уникнути невластивих їй форм” (4, с. 153), наприклад, координуючий – треба координувати (4, с. 153–196). Зокрема, до слова танцюючий цей мовознавець – понад 30-літній в'язень московсько-сталінських концтаборів і вигнанець з України, що був поза її межами 68 років, – пропонує такі розсипи синонімів:

що танцює, розтанцьований, закручений у танці, звиклий танцювати, охочий до танців, танцюрист, танцівник, танцюра, танцюристий, у круговерті танцю (4, с. 195). Себто в наведеному випадкові слід ужити форму танцюристий учитель чи учитель-танцюрист, а не московсько-болгарську кальку танцюючий < танцюючий”.

Понад то, слово танцюрист аж ніяк не слід сприймати лише як фаховий танцюрист, про що свідчить тлумачний словник української мови:

ТАНЦЮРІСТ, а, ч.

1. Той, хто бере участь у танці, у танцях. Кармелюк, захоплений, слідкує за танком, піддає танцюристам та музикантам охоти (Вас., III, 1960, 190); Вихором мчали по колу танцюристи, пускаючи по вітру чуприни і віддираючи веселого буйного гопака (Тулуб, Людолови, I, 1956, 458).

2. Той, хто вміє та любить танцювати; аматор танців. Він мав славу видатного танцюриста (Трубл., Мандр., 1938, 6); 26 областей України послали на республіканський фестиваль більше п'яти тисяч кращих своїх співаків, танцюристів, музикантів (Рад. Укр., 25.V 1957, 1).

3. Той, хто постійно або професійно займається танцями. Скоморохи, музиканти, танцюристи, акробати й фокусники були дуже характерним явищем давньоруського життя (Нариси стар. іст. УРСР, 1957, 524); Мене [А. Бучму] було прийнято до львівського театру.. як хориста і танцюриста (3 глибин душі, 1959, 7);// Артист балету. За останні роки на українській сцені з'явилося чимало талановитих балерин і танцюристів (Мист., 4, 1965, 4) (СУМ, т. 10, с. 36).

Про ненормативність активних дієприкметників у нашій мові, з покликом на Олену Курило, йдеться у фундаментальній граматичній праці Івана Вихованця і Катерини Городенської “Теоретична морфологія української мови”:

“Найголовнішу ознаку дієприкметників становить те, що в українській мові не вживані так звані активні дієприкметники теперішнього часу” (3, с. 147).

Яка потреба цього вчителя-танцюриста (чи танцюристого вчителя) називати хедлайнером?

В англійській мові – це словотвірний похідник, утворений з допомогою агентивного суфікса -er праїндоевропейського походження від композитного іменника head-line [ˈhedlaɪn] n 1. газетний заголовок; 2. рl рад. короткий зміст останніх вістей; 3. друк. колонититул; 4. мор. носовий швартов (кінєць); headline [ˈhedlaɪn] v (past і p. p. headlined, pres. p. headlining) 1. давати заголовок; the event was ~d throughout the country всі газети країни помістили повідомлення про цю подію; 2. амер. розм. виконувати головний номер програми. scare-headline [ˈskeəˌhedlaɪn], де слово head “голова” і ще 29 значень + line “рядок, лінія” і ще 26 близьких значень іменника і дієслова (АУС, с. 625–626, 820–821).

Натомість похідне утворення head-liner [ˈhedˌlaɪnə] n – це розм. 1. популярний актор, зірка екрана (тощо); 2. популярна книжка (АУС, с. 626), тобто в нашому контексті це слово взагалі вжито живим словом, без перекладу.

В українській публічній простір воно потрапило не так з видавничої сфери, як ми це бачимо за основним значенням в англійській мові “заголовок статті”, “давати заголовок”, а передусім зі сфери шоу-бізнесу, де хедлайнерами (замість гедлайнерами, бо англійський звук [h] українською слід передати через г, а не як у московській мові через х) почали називати музичні гурти чи виконавців, щоб привернути увагу значної

частини аудиторії. Себто гедлайнери – це найочікуваніші учасники дійства – зірки, що виступають наприкінці концертів. З таким значенням лексичну одиницю в англійській мові фіксують наприкінці XIX століття, 1890–1895 рр. із такими найближчими синонімами: зірка, особистість, герой, ім'я, знаменитість, улюблений, кумир, суперзірка, художник, персонаж, гравець, лиходій, комік, артист, світило, помітний, виконавець (9). Водночас вживання цього слова зі значенням основний, головний, бажаний, провідний, зірковий та ін. поширено й на інші мистецькі царини – літературу, кіно, малярство та ін.

Тобто українською мовою повідомлення про танець учителя і вчителів для своїх учнів у школі на Полтавщині мало б звучати, для прикладу, так: “Танцюристий учитель з Полтавської області підірвав мережу. Зіркою випускного вечора став учитель історії та правознавства Василь Маслей, єдиний чоловік серед педагогів-танцюристів”.

Наша прекрасна дійсність сама дає до рук блискучі події з розкішними питомими відповідниками. Лише сліпі цього не бачать, а глухі нечують. Звідси англо-московський гібридизм.

Література:

1. АУС – Англо-український словник. Гороть Є. І., Коцюк Л. М., Малімон Л. К., Павлюк А. Б., під заг. кер. Є. І. Гороть. Вінниця: Нова книга, 2006. 1699 с.
2. Антоненко-Давидович Борис. Як ми говоримо. К.: Либідь, 1991. 252 с.
3. Вихованець Іван, Городенська Катерина. Теоретична морфологія української мови. К.: Пульсари. 2004. 398 с.
4. Караванський Святослав. Пошук українського слова або боротьба за національне “Я”. К.: Академія, 2001. 240 с.
5. Курило Олена. Уваги до сучасної української літературної мови. Київ: Основи, 2004. 302 с.
6. Роттердамський Еразм. Похвала глупоті. Домашні бесіди. К.: Основи, 1993. 317 с.
7. СУМ – Словник української мови: в 11 т. К.: Наукова думка, 1970–1980.
8. Танцюючий вчитель з Полтавської області підірвав Мережу.
9. Headliner.

У Полтавському Військовому коледжі відбулася виставка про боротьбу за незалежність України на початку ХХ ст.

У Полтавському Військовому коледжі сержантського складу Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут завершили експонування виставки "Українська революція 1917–1921: регіональний вимір". Просвітницький захід присвятили 30-річчю відновлення незалежності України та 100-річчю Української революції 1917–1921 рр.

"Протягом двох останніх місяців з ініціативи дирекції коледжу та Полтавського офісу Північно-східного міжрегіонального відділу Українського інституту національної пам'яті виставку переглянули не лише викладачі та курсанти коледжу, але й офіцери та солдати 179-го об'єднаного навчально-тренувального центру військ зв'язку Збройних Сил України. Тепер виставка помандрює по громадах Полтавщини. Її експонуватимемо у місцевих музеях, бібліотеках, центрах культури задля поширення знань про перші визвольні змагання за незалежність у ХХ столітті", – розповів регіональний представник УІНП Олег Пустовгар.

Фахівці Інституту нащип'яли присвятили виставку перебігові подій Української революції 1917–1921 років у різних регіонах. Зокрема, на полтавському стенді йдеться про національне відродження навесні 1917 року: багатолюдні мітинги і з'їзди,

вихід з підпілля українських організацій; у квітні 1917-го тисячі полтавців на Соборному майдані вшанували пам'ять Тараса Шевченка, а крайовий з'їзд учителів оголосив про початок українізації освіти; повсюдно створюються осередки "Просвіти". Виставка сповіщає про захоплення Полтави більшовицькими військами в ніч на 9 січня 1918 р., розстріли українських діячів, грабунки місцевого населення. Повсюди на Полтавщині росіяни вилучали продовольство і відправляли до "голодуєчої півночі" Росії. Навесні 1918 р. Запорозька дивізія Армії УНР визволила Полтавщину від більшовиків.

Військовики – відвідувачі виставки довідалися про бурхливий розвиток освіти на Полтавщині у часи Гетьманату Павла Скоропадського (1918 рік): зростає кількість шкіл, бібліотек, курсів українознавства, "Просвіти". У грудні 1918 року

на Полтавщині встановлюється влада Директорії УНР. Однак незабаром розпочинається новий наступ більшовиків, які 19 січня 1919 р. захоплюють Полтаву. Під приводом вилучення зброї червоноармієцьці влаштували обшуки осель, насильства і грабежі. У липні листопаді 1919 р. Полтавщина перебуває під владою білогвардійських військ генерала Денікіна. Як "червоні", так і "білі" росіяни нищили будь-які ознаки українського життя, чинили репресії проти українських діячів. Незважаючи на це, 29 серпня 1919-го відбулося відзначення

150-річчя від дня народження Івана Котляревського за участі понад 20 тис. осіб. У грудні 1920 р. на терени Полтавщини втретє прийшли червоні війська. Населення Полтавщини потерпало від політики "воєнного комунізму" – колективізація, продовольчі ревізії, терор. Завершується полтавський стенд селянським антибільшовицьким повстанським рухом у 1920–23 роках, який охопив усі повіти Полтавщини.

Полтавський офіс
Північно-східного
міжрегіонального відділу УІНП

Яка вона, свідомість?

По-перше, колоніальна! Стан свідомості українця – постійно на щось оглядатися, з кимось обговорювати і погоджувати з "чужими" свої проблеми.

Ми маємо зрозуміти, що нам самим все вирішувати самостійно.

По-друге, наші чиновники, державна влада користуються тою брехнею, що винесена із радянського колоніального хамства.

Толерантному українцю необхідно неухильно рухати вперед свою правду.

Ось жахливий приклад. Чому на українській землі московська церква відзначала хрещення "Київської Русі"? Це що? Це політичний процес? Хто вирішує, як відзначати українську подію на українській землі? До чого тут московина? Московська держава з'явилася у світі в ХІІІ–ХІV століттях, а хрещення наших пращурів відбулося в Х столітті.

У якому психологічному стані українці перебували в тій хресній ході, коли під керівництвом московської церкви рушили в "пандемічну" ходу? Коли нарешті українці "дійдуть до пам'яті", чиї вони діти?

Тільки 30 років минуло, а українці забули репресії, голодомори, приниження й муки своїх батьків, або не вірять, що їхні земляків на московській території в наш час катують за ґратами, не вірять, що гинуть на рідній землі наші земляки, патріоти – українські захисники у війні з москвинами.

Це нормально? Ними, як телятами, керують на київському проспекті вороги, які у цей же час обстрілюють бійців на сході нашої країни.

Хто дозволив, зрадив, "прогавив", а потім – "проковтнув" такі злочинні реалії?

Українцям давно час вимагати відповідальності за перебування московського патріархату на українській землі.

Чому не помічаємо брехні, що супроводжує на робочому місці та поза ним життя українців?

Придивімося: соціальні, суддівські, моральні негаразди; зубожіння й збайдужіння українського народу; розхитування зсередини державності нашої країни – це все підвалини брехні, зануреної в наші душі. Чому на виборах голосуємо за найманців Путіна, Януковича чи Медведчука? На всіляких "виступах" модно не соромитися відкрито промовляти: "не називаю імені" чи висловлюватися з неповагою до українців мовою агресора...

Багато питань – чому... Принцип: "одне говорити, друге думати, третє робити". Слід негайно, патріотично і сміливо викоренити двозначну позицію в національній ідеології та політичній філософії українців.

Важливо в цій підступній гібридній інформаційній війні мудро діяти на випередження.

Нам творити своє життя, життя своїх дітей, онуків на своїй землі!

Колектив небайдужих ветеранів праці, місто Кривий Ріг

Марія САВЧУК

Нещодавно у львівському видавництві "Місіонер" вийшло у світ видання "Стефанія Шабатура: життя, окрилене стремлінням духу". В основі збірника – спомини про людину дивовижної долі – Стефанію Шабатуру, мисткиню унікального таланту, шістдесятницю, дисидентку, багатолітнього політв'язня радянських концтаборів, правозахисницю, члена УГГ, активну громадську діячку, депутата І демократичного скликання ЛМР, багатолітню голову Марійського товариства "Милосердя".

Спомини про С. Шабатуру – незламну Українку та національну героїню – представлені в контексті тогочасної епохи тоталітаризму, який переслідував та ув'язнював національно свідомих українців, які не корилися, не зрікалися своїх поглядів та ідеалів, натомість, мали героїчну мужність і громадянську поставу в боротьбі з радянською системою, протидіяли їй силою Слова та Мистецтва. І в тих важких умовах вони зберігали

Життя, окрилене стремлінням духу

своє творче "я" та внутрішню свободу.

У віці Христа художниця розпочала свою Хресну Дорогу на Голготу. Утім, радянський тоталітарний режим не зламав її нескореного духу, попри восьмирічне ув'язнення в мордовських концтаборах, знищення творів, переслідування та гоніння.

Вагомий внесок С. Шабатури в період відродження Державності України та Української Греко-Католицької Церкви. Власне, спомини тодішніх підпільних священників, таких як о. Матей Гаврилів та о. Михайло Волошин, яскраво висвітлюють цей період (кін. 1980-х – поч. 1990-х рр.). Окрім того, представлені спомини отців Михайла Низькогуза, Зиновія Хоркавого, Севастіяна Дмитруха.

Серед авторів споминів про художницю чимало політв'язнів, зокрема Одарка Гусяк, Ольга Ільків, Петро Франко, Микола Горбаль, Юрій Шухевич, Володимир Мармус, Ігор Калинець, Валентин Мороз, Мирослав Марино-

вич. До видання увійшли й спогади Романа Хоркавого, Марії Гель, Марії Процев'ят, Василя Шпіцера, Зиновія Салаяка, Петра Шкраб'юка, Івана Гречка, Миколи Кулика, Ярослава Пітка, Лесі Степовички, а також колеґ-художників – Романа Петрука, Андрія Бокотєя, Ярослава Малеюха, Марії Савки-Качмар та ін.

На особливу увагу заслуговує надзвичайно цікаве за змістом інтерв'ю зі Стефанією Шабатурою Василя Овсієнка – відомого дисидента, правозахисника, члена УГГ і довголітнього політв'язня.

Ці спомини – промовиста ілюстрація тогочасної епохи, виразником якої були шістдесятники, до яскраві когорти яких належить Стефанія Шабатура – багатогранна й цілісна особистість.

Свого часу у київському видавництві "Смолоскип" вийшли два видання про мисткиню – "Стефанія Шабатура: вибрана палітра кольорів з мозаїки життя і творчості" (2016) та альбом її творів "Стефанія Шабатура: нескорений дух творчості" (2017). Усі три видання творять цілісний образ Незламної Українки та прекрасної мисткині неймовірного обдарування – Людини, яка зуміла у своєму серці зберегти жертовну любов до Бога, Церкви та України.

Звернення

до наших читачів, передплатників, просвітян Друзі!

Тижневик "Слово Просвіти" – один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі – за певного "сприяння" нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі – ті, хто любить, шанує і цінує українське правдиве і об'єктивне слово, можемо допомогти тижневику. Будь-яка фінансова підтримка видання – це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ "Альфа-Банк", р/р UA30 300346 0000026002016994001; отримувач: ГО "Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

Минулого тижня на наше прохання про допомогу для газети "Слово Просвіти" відгукнулися:

1. Чортківський гуманітарно-педагогічний коледж – 500 грн.
2. Козак Сергій Борисович – 1000 грн.
3. Ткаченко Анатолій Григорович – 300 грн.
4. Мельниченко Володимир Юхимович – 1000 грн.
5. Юхно І. О. – 200 грн.

Час вилазити зі своєї «мильної бульбашки»

Анастасія ДИНЯК,
студентка факультету журналістики
Львівського національного
університету імені Івана Франка

Ми живемо в час технологій, коли будь-яка інформація може з легкістю розлетітися за декілька хвилин. Соціальні мережі, телебачення, інтернет-платформи проникають у наше життя та засідають у голові. Ми починаємо забувати про критичне мислення, що є однією з найважливіших складових об'єктивної громадської думки, і піддаємося впливу.

Люди навіть не помічають, з якою швидкістю може змінюватися їхня думка. Нова публікація улюбленого блогера в соціальній мережі, коментар ведучого ранкового шоу на радіо чи випадково почута фраза пасажира в маршрутці — все це та ще неймовірна кількість іншого проникає в нашу свідомість зі швидкістю світла та має свій вплив. Якщо людина навіть фільтрує отримувану інформацію, то не може повністю захистити її від чужого впливу. Все не проконтролюєш, та й не потрібно: комунікація — невід'ємна складова громадської думки. Потрібно навчитися слухати інших, аналізувати, думати та робити висновки і головне — вміти захищати свої переконання та моральні принципи.

Скільки людей — стільки й думок. Неможливо випадково зібрати в одній кімнаті сто людей з однаковими думками, так не буває. Цікаво й те, що люди не діляться на тих, хто “за” і “проти” — все не так просто. У кожного свої переконання, ідеї, аргументи і “але”. І ми маємо навчитися приймати чужі погляди, не боятися демонструвати власні, вміти об'єктивно оцінювати ситуацію та визнавати свої помилки.

На жаль, часто люди не прагнуть зрозуміти один одного, аргументи не діють і будь-які спроби вирішити проблему розпалюють ще більший конфлікт. Важко повірити, але досі не вщухають гострі суперечки про Закон України “Про забезпечення функціонування української мови як державної”, який ми маємо виконувати. Та є люди, які категорично не погоджуються з цим і продовжують галасувати про утиски російської мови і необхідність надати їй в Україні статус державної. До таких “уболівальників” належать насамперед партійці з “Опозиційної платформи — За життя”, “Партія Шарія”, чимало “Слуг народу”.

Моя позиція зараз надзвичайно чітка. Та до цього я прийшла не одразу. Зізнаюсь: мені знадобилося чимало часу, щоб зайняти українську національну позицію. Зараз мені соромно, що я так довго не могла зрозуміти свого ставлення до української мови. А тепер детальніше про кожен етап формування моєї думки стосовно мови і громадянської позиції.

Перший етап: байдужість. Я не зовсім розуміла ажіотажу навколо мовної теми, її актуальності. Ми жили стільки років і, як на мене, усім було байдуже, а тут комусь прийшло щось в го-

Животворне українське слово журналіста

Студенти III курсу факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка опановують дисципліну “Інтелектуально-психологічні засади функціонування засобів масової комунікації”. Під час лекційних і практичних занять вони з'ясовують, як виникає та розвивається індивідуальна і громадська думка. Спираючись на працю англійського політичного діяча та історика Джеймса Брайса (1838–1922) “The American Commonwealth” (“Американська республіка”) і дослідження українського вченого Степана Сірополка, студенти готують власні журналістські матеріали, у яких розкривають чотири етапи морально-психологічного процесу формування своєї думки про той чи інший факт, подію, явище, особистість (політика, громадського діяча, письменника, вченого тощо). Такий методологічний підхід дає можливість студентам усвідомити, що компетентне відображення і формування індивідуальної і громадської думки — це двобічний психолого-педагогічний процес, у якому центральною, організуючою особою є журналіст. Адже журналіст перестає бути справжнім журналістом, якщо втрачає духовні, національно-моральні орієнтири.

Орієнтири на скандали, сенсації, страх, смерть, секс, сміх і гроші — це хибні орієнтири, бо спрямовані на деградацію людини, громади, суспільства. Кожний засіб масової інформації обирає свою концепцію функціонування, але всі газетні, теле- і радіоматеріали, повідомлення у соціальних мережах (інформаційні, аналітичні, художньо-публіцистичні) мають сприяти інтелектуальному, національному, духовному, моральному, естетичному вихованню читачів, глядачів, слухачів.

Створюючи свої матеріали, студенти поглиблюють теоретичні знання про те, що громадська думка є багатосуб'єктивним складним утворенням реальної свідомості, це — емоційно-вольовий, морально-психологічний стан плюралістичного суспільства. Запрошую ознайомитися з роздумами студентки Анастасії Диняк про самоусвідомлення української національної ідентичності.

Василь ЛИЗАНЧУК,

доктор філологічних наук, заслужений професор
Львівського національного університету імені Івана Франка

лову — і почалося. Я з дитинства жила в повністю російськомовному середовищі. Розмовляла російською (як і мої батьки, друзі та всі, хто мене оточував). Українську мову я чула лише в школі на уроках і, можливо, деколи на касі в магазині, коли запитували чи не потрібен мені пакет. У мене не було упереджень про “мову села” чи ще щось подібне, але я не бачила сенсу кардинально змінювати те, до чого люди звикли і виходили з зони свого буденного комфорту.

Другий етап: роздратування. Почалася найбільша хвиля обговорень з приводу державної мови. Політики на телевізійних шоу один голосніше за іншого доводили свої “за” і “проти”. Це обговорювали скрізь, і згодом тема набула шаленого резонансу. Чому ж це переросло у моє роздратування? Бо я не вважала, що мова зараз — найважливіша проблема нашої країни. На Сході України війна, а ми сваримось через таку дрібницю, як українська мова. Яка різниця, якою мовою розмовляє людина, якщо вона любить свою країну? І такий мій підхід тривав дуже довго. Російська мова, пісні російських виконавців у плейлисті та мрія погуляти вулицями Санкт-Петербурга. Все це здавалося надто нормальним, хоч я люблю Україну і розумію, що Росія — агресор. Проблеми для мене не існувало. І мене вибивали з життєвої колії люди, які робили з функціонування української мови велику трагедію.

Третій етап: розуміння. Я більше року жила у Львові, але продовжувала спілкуватися російською. Тексти, до речі, на замовлення я теж писала російською. Мене злило, коли люди робили мені зауваження і просили розмовляти українською. Мені не подобалося ловити на собі криві погляди, коли я на зупинці розмовляла з подругою телефоном чи запитувала щось у кон-

сультанта в супермаркеті російською.

Зараз не можу сказати, що стало переломним моментом, але я почала помічати багато речей, які мене нервували, дратували. Перерортаю у пам'яті стрічки відео, де чую маячню про російського “старшого брата”, де чергова сімнадцятирічна “лідерка думок” в інтерв'ю говорить про те, що росіяни і українці завжди були і будуть одним народом; або ж коли столичні розумники розказують, що українська — це мова селян. Все це почало викликати у мене роздратування і водночас певне розуміння проблеми. Недарма кажуть: “Щоб знищити націю, потрібно знищити мову”. На це століттями була спрямована політика у царській Росії і Радянському Союзі. Дуже повільно змінювалася ситуація у відновлені незалежній Україні. Я навіть починала розмовляти українською, та далі спроб це не заходило. Тяжко побороти себе та звички, з якими живеш від народження. Однак я почала бачити проблему і розуміти, що її потрібно розв'язувати. А це вже був неймовірний прогрес.

Четвертий етап: сприйняття. Мені знадобилося не так багато часу з моменту переходу до четвертого етапу формування позиції, щоб зібрати свої думки до купи і зробити висновки. Я все частіше намагалася розмовляти українською. Це було незвично, я почувалася дуже некомфортно і була переконана, що з боку це звучить просто жахливо. Мені тяжко давалася вимова деяких слів, і у своїй голові я продовжувала будувати речення російською. На все потрібен час. І його знадобилося менше, ніж я очікувала.

Зараз я спілкуюся винятково українською, навіть зі своїми російськомовними друзями. Я не переходжу на російську в громадських місцях і прошу працівників сфери обслуговування розмовляти зі мною українською. Я перестала писати тексти російською

і повністю відмовилася від російського контенту. Одного дня я відписалася від усіх російськомовних блогерів і, знаєте, багато я не втратила. Мої переконання змінилися так сильно, що зараз мені соромно згадувати свої думки, які я описувала спочатку. Це можна назвати свідомістю? Я думаю, що так, можна, і я неймовірно щаслива, що прийшла до українськості. Безперечно, довелося подолати свою межу комфорту і звичного життя, але зараз я розумію, що це була психологічна перемога над собою.

Я змінила ставлення до багатьох речей. Зараз усвідомлюю: те, що я вважала дрібницею, — зовсім не дрібниця. З таких дрібниць і складається все, що навколо. Можливо, моє усвідомлення правильного і важливого сприйняття української сутності прийшло до мене трохи запізно, але все таки це сталося. Я духовно збагатилася.

Висновок. Питання функціонування української мови в Україні і думки людей досі можуть кардинально відрізнятись від моїх переконань, але нам потрібно прийти до спільного українського. Вибачте, я не розумію людей, які ігнорують українську і кричать про захист російської, мовляв, її треба захищати від загрози, надати статус офіційної (державної) в Україні. Хочете російську державну мову — їдьте туди, де отримаєте бажане.

Колись я шукала виправдання для зросійшених людей, але головне — розвинути бажання, і станеш морально чистим українцем. Любити свою країну — це любити її мову, але це вже питання свідомості кожної людини. Хочеться вірити, що зовсім скоро ми зможемо зрушити з мертвої точки застою і вирішити цю проблему назавжди. Українська мова запанує в усіх клітинах державної, суспільної, освітньої, культурної, спортивної життєдіяльності.

Мої мовні виховники

Зиновій БИЧКО,
НСЖУ

Виховник — це людина, яка перебуває зі своїм протеже 24 години на добу. У цьому складному світі завше із глибин душі дякуватиму всім моїм виховникам, які культивували в мені найбагатіші на Землі гени — неймовірну любов до рідної української мови.

Ця барвіста мова лунала у колискових піснях мого дитинства, нею розмовляли мої предки. Українська мова є мовою спілкування моїх батьків. Вони навчили мене любити її, не засмічувати скверною. Це мова, якою я спілкуюсь щодня і пишаюсь, що я українець. Для кожної людини рідна мова — це щось особливе та індивідуальне. Кожна мова неповторна й милозвучна. Саме з мови починається людина. За те, що я сформувався філологом, мовником, насамперед, стою навколішки перед своєю найпершою вчителькою — Євгенією Петрівною Марій. Це вона відкрила мені таємницю читання, споглядання безмежного мовного Всесвіту. У середній школі доклалися до мого формування вчителі-філологи Надія Яківна Кравченко й Клара Лазарівна Кацман. Коли пас корову, а хлопці бавилися в кічку, ножичка, то я читав, учив вірші напам'ять.

Одесь Гончар мав рацію: “Щоб виховати людину високого інтелекту, красиву й багату емоційно, вчитель не може обійтися без книги, без цілого світу художніх образів. Книга — велика сила, це правда, але в руках доброго вчителя, ми знаємо, ця сила подвоюється. Слава тому вчителю, який на все життя прищеплює юному серцю любов до художнього твору, до його правди, до його краси”.

У Самбірському педагогічному училищі підсилювали мою любов до мови наставники Євгенія Олексіївна Новикова, Костянтин Васильович Черняєв. Костянтин Васильович сміливо знайомив нас із творами М. Драй-Хмари, С. Семенка, Є. Плужника, С. Плячинди. Ніколи не заросте бур'яном безпам'ятства світла веселка про університетських менторів-мовознавців. Тут виховувався я в плеяді лінгвістів світового рівня. Професори Іван Іванович Ковалик, Юліан Костьович Редько, Михайло Михайлович Шкільник, Іван Зиновійович Петличний, Теодозій Михайлович Возний, Ірина Йосипівна Ощипко, Таміла Іванівна Панько, Євгенія Мартинівна Черняхівська-Посацька, Софія Семенівна Дідик, Петро Петрович Коструба — пантеон мудролюбів, патріотів, словоборців.

“Бог створив народи різними і рівними. Він наділив кожного з нас не тільки розумом, але й призначив бути представником тої чи іншої нації, народу, зі своєю мовою і національною культурою” (Нурмагомед Гаджихмедов).

“Везли в глуху мерзлоту людей – дорослих, зовсім літніх і щойно народжених, вирвавши з рідного коріння”.

Галина ДАЦЮК,
журналістка
Анатолій ЛУКАШУК,
історик

Мартоха розчинила діжу, бо підіймало пухке тіло і пахло на весь ванькир. У її хаті стояла “гарнізонка”, наслана на село, як Божа кара. Нишпорили, випитували і готували, видно, страшно затію. Мартоха вірила, що її не зачеплять, бо сестра Улита давно живе окремо і мордується на “нелегалці” невідомо де. А яку кару можуть понести Іван із Галею, Улітині племінники, 12 і 17 років? Але хліба того дня вона не спекла. І вже не спече в своїй хаті ніколи.

– Собірайся! – прикрикнув гарнізонінець, який ще учора улїтав у цій хаті хліб і все, що було. На збори дали якусь годину, і Мартоха літала то до образів, то до діжі. Так нічого толком і не взяла із собою. Скільки потім не їхали в товарняку, перед очима буде маритися повна діжа з тістом, яке розлітатиметься через дерев’яні краї, а вона з усіх сил запихатиме його назад і не зможе звести докупи.

Їх виселять як “сім’ю активної учасниці ОУН”: сестру Марфу (1909), племінників Івана (1929) та Галею (1935) – за два роки (!) до того, як спіймають і заарештують саму учасницю ОУН, Мартошину сестру Улиту.

Справу на сім’ю Миронюк Улити заведуть 28 січня 1946 року за донесенням агентурного джерела “Орел”. “Орел” у Шумський райвідділ НКДБ про те, що жителька села Кордишів Миронюк-Бабій Улита є станичною ОУН села, проживає на нелегальному становищі”. У наступному донесенні “Орел” повідомляв, що “жителька Кордишева Костюк Мартоха є зв’язковою банди з керівником Поліщуком Петром”.

Далі йде агентурна замітка про те, що “1945 року на квартирі Пархомюк Домки лікувався бандит із села Голибіси Воляннюк, лікували його Липка Ольга і Миронюк Улита, яка проживає на нелегальному становищі. Крім того, Липка і Миронюк лікували в селі Голибіси “Чайку” – керівника СБ, який був поранений і лежав у хаті жителя села Голибіси Матвіюка Макара. Якщо йти із села Кордишів в село Голибіси, він проживає по правій стороні, третій будинок. Макара вдова, працює в своєму господарстві. Окрім того, я сама бачила і заявляла, що в селі Кордишів проживає пункткова зв’язкова Филипчук Ярина, яка перед виборами заарештовувалась органами МВС або МДБ, точно не знаю, і була звільнена якимось слідчим, який перебував у період виборів 1947 року в гарнізоні села Кордишів. Я також знаю, що Ярина була звільнена за 2 або 3 літри самогону. І в той вечір, як була звільнена, слідчий і начальник гарнізону села гуляли у сестри Миронюк Улити по імені Мартоха. Це було в січні або на початку лютого 1947 року”. Підпис – Рижук Ганна.

Марфу (Мартоху) ще не було звинувачено в жодному злочині, не було пред’явлено звинувачення і її сестрі, учасниці ОУН, але інформатори строчили донесення в РВ НКВС. І вже в цьому донесенні йдеться про те, що сестри Миронюк – Улита (учасниця ОУН) і Марфа мали стільні зустрічі. Навіть, якщо припустити, що їх не було, все одно ця інформація агента “Орел” згодом спрацює, щоб виселити жінку з двома дітьми в Сибір з таємрою “ОУН”.

17 вересня 1947 року в РВ НКВС від штатного інформатора надійшло агентурне донесення. “Повідомляю, що в

Кордишеві на нелегальному становищі з 1944 року проживає член станичної організації ОУН і керівниця юнацтва Миронюк Улита, вік 25 років. Місце знаходження її в даний час встановити не виявилось можливим”.

Цілком таємно, начальнику відділу “А” управління МДБ по Тернопільській області майору товаришу Горшеніну, місто Тернопіль. “Прошу перевірити і повідомити, чи не проходять у вас по оперобліку і чи не стоять в агентурно-інформативній мережі: Костюк Марфа, Костюк Іван,

ня 1947 року виселити у віддалені місця Радянського Союзу, майно конфіскувати”.

Вони закінчували живувати, ще не знаючи про чекістський наказ. Тим часом, таємні документи НКВД вже стелили їм дорожню карту на вічне вигнання з села.

“5 жовтня 1947 року співробітник УМДБ УРСР майор Демиденко, розглянувши облікову справу № 11916, знайшов, що вона оформлена у відповідності до вказівок МДБ СРСР і МДБ УРСР і підлягає спрямуванню на Особливу нараду МДБ СРСР”. “Особ-

«Жіноча справа»

Марфа Костюк: “Я виконувала весь закон влади, то чому мені, бідній вдові, страждати в сибірських хрущобах із малюками-сиротами?”

Костюк Галина – жителя села Кордишів. Начальник Шумського РВ УМДБ капітан Кириченко”.

Сьогодні, через багато років, вражає, як щільно було обплутане село сексотством і агентурою. Інформатори, видаючи себе за учасників підпілля, знали найменший крок організації. Завдяки до арештів кожна учасниця перебувала в полі зору органів ДБ. Запущена енкаведистська машина котком ці-

ливо таємно. Довідка. 21 жовтня 1947 року сім’я учасника ОУН – бандитки, яка знаходиться на нелегальному становищі Миронюк-Бабій Улити, в складі сестри Костюк-Миронюк Марфи, племінника Костюк Івана, племінниці – Костюк Галини, – вислана на станцію Усяти Томської залізниці, ешелон № 20043, начальник конвою молодший лейтенант Куриленко, в/ч 7529”.

У товарняках, як звичайний вантаж, везли в глуху мерзлоту людей – дорослих, зовсім літніх і щойно народжених, вирвавши з рідного коріння, написавши проти кожного імені крамольний рядок – “українці”, “ОУН”. Із Західної України під час спецоперації у жовтні 1947 року були вислані десятки тисяч людей.

Особлива Народа при Міністерстві Держбезпеки СРСР від 24 січня 1948, розглянувши облікову справу №11916 УМБД Тернопільської області Костюк-Миронюк М. М., постановила: Костюк М. М., Костюк І. М., Костюк Г. М., як членів сім’ї учасниці банди ОУН заслати в Кемеровську область терміном на десять років. Майно конфіскувати”.

4 березня 1948 року особливою нарадою при МДБ СРСР заслання сім’ї Костюк-Миронюк М. М. замінено “виселенням на спецпоселення”. Так Марфа (Мартоха) опинилася з двома дітьми в Осінніках Кемеровської області і одразу почала писати листи в найвищі інстанції, шукаючи справедливості.

“Начальнику Управління МДБ Тернопільської області від громадянки Костюк Марфи, заява. У жовтні місяці 1947 року я була вислана з дітьми органами МДБ Шумського району Тернопільської області у віддалені області Росії. Вислана за сестру Улиту Микитівну, яка з 1933 р. зі мною не жила. Всі державні зобов’язання я виконувала на 100

Спецпереселенка Костюк Марфа (Мартоха), сестра учасниці ОУН Миронюк Улити

на мою Батьківщину, із якої я взята. Адреса моєї батьківщини на звороті: Тернопільська область, район Шумський, село Кордишів. Про це просить Вас вдова зі своїми сиротами, шанобливо. До цього: Костюк”.

“Тернопільському начальникові відділу спецпереселенців, від Марфи Костюк. Прохання. 22 жовтня 1947 року мене з 2-ма неповнолітніми дітьми евакуювали з Кордишева у Сибір, де я мучусь по сьогоднішній день. Причина виселення мені невідома. А по цьому прошу Вас, товаришу начальник, склопочіть мене, Марфу, на нашу батьківщину, звідки ми були евакуйовані, в свою рідну хату. Як корилася я дома всякій, від великої до малої влади Радянської, державі, так і тут ні найменшого зауваження по моїй роботі не мається, я все виконую сумлінно, з влчністю від тутешнього начальства, вони ж радять просити Вас. А по цьому прошу, склопочіть Ви мене на мою батьківщину за адресою: Тернопільська область, Шумський район, село Кордишів, 2 травня 1951 року. Прохачка Марфа Костюк”.

На всі прохання Марфи було відмовлено. Згодом листи почав писати її син Іван Костюк.

10 березня 1956 року. Начальникові УМВС Тернопільської області від громадянина Костюка Івана, місто Осінники Кемеровської області. “Прошу Вашої допомоги і зняти мене і мою сім’ю із обліку спецпоселення, так як у мене немає настільки вагомих причин, через які я повинен перебувати на обліку. У 1947 році я разом з сім’єю був висланий в Кемеровську область, де проживаю і працюю при шахті “Капітальна І” тресту “Молотугілля”. При висилці, а також в комендатурі мені було повідомлено, що висланий я нібито через свою тітку, Бабій Улиту. Я думаю, що висланий помилково, сім’я наша власної провини не має. Все життя наше, як в Тернопільській області, так і в місті Осінники, проходить тільки в праці, а тому прошу довести справу зняття з обліку до позитивних результатів і повідомити мені”.

Спецпоселення – це була практично зона без права виходу за межі території. На кожен вихід за крайньої необхідності потрібно було писати листи-прохання. Ось деякі з них. “Спецкоменданту. Прошу Вашого дозволу допустити мене в місто Сталінськ в лікарню. 16 квітня 1954 року”. “Спецкоменданту. Заява. Прошу Вашого дозволу відпустити мене в місто Сталінськ в аптеку за ліками, через те, що тут цих ліків немає. 16 березня 1954 року”. “Заява. Прошу Вашого дозволу відпустити мене у відпустку в Комі АРСР в місто Воркуту, так як там перебуває мій батько (вітчим). – Авт.), і його не відпускають на з’єднання сімейного життя, тому прошу дозволити мені у відпустці відвідати батька. 3 липня 1955 року”.

На кожну людину, незалежно від віку була заведена особова справа, яка з кожним роком “розпухала” від величезної кількості паперів, документів, довідок, заяв. Кожен переселенець повинен був відмічатися щомісяця, на кожного була заведена справа, підклеєна фотографія, автобіографія, характеристика.

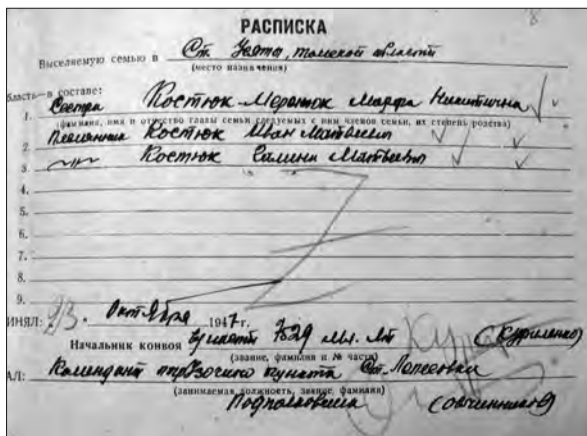
“Автобіографія. Я, Костюк Марфа Микитівна, 1909 року нар., уродженка с. Кордишів Шумського р-ну Тернопільської обл., із сім’ї селян-середняків. Із шести років залишилася сиротою. Батько помер, жила коло матері до 18 років. У 1927 р. вийшла заміж, а в 1930 році померла моя мама. Жила з чоловіком і своїми дітьми – сином і дочкою,

Костюк Галина, племінниця “Сніжинки”, в Осінніках, виселена у 12 років

леспрямовано рухалася по селу, не минаючи жодної родини та імені. Ще не доведений був злочин Улити, а її сестру з двома дітьми НКВС вже активно готували до виселення. І не було сили, яка б зупинила цю страшну машину.

28 вересня 1947 р. оперуповноважений відділу 2-Н УМДБ по Тернопільській області лейтенант Абишев, розглянувши матеріали облікової справи за № 11916 на сім’ю активної учасниці ОУН-УПА Миронюк Улити, українки, знайшов, що будучи громадянкою СРСР, вона зрадила Радянській Батьківщині, добровільно вступила в члени ОУН, під псевдонімом “Сніжинка”, займає становище станичної ОУН, проживає на нелегальному становищі. До складу сім’ї входять: сестра Марфа Микитівна, племінник Костюк Іван, племінниця Костюк Галина, українці. Вказані члени сім’ї проживали спільно з Улітою до моменту відходу її в банду. На підставі вищевикладеного вважаю би, сім’ю активної учасниці ОУН-УПА Миронюк-Бабій у відповідності з наказом МДБ СРСР № 00430 від 21 серп-

Під конвоєм - до Сибіру

працювала в господарстві. 1944 року помер чоловік і я залишилась з дітьми. 1947 року була переселена в Кемеровську обл. Працювала в радгоспі. Підсудною не була. Безграмотна. Безпартійна. 13 березня 1954 року”.

“Виробнича характеристика видана Костюку Івану Матвійовичу, в тому, що він працює на шахті “Капітальна-1” тресту “Молотвугілля” на посаді електрика з 1947 року по даний час. За час своєї роботи в ЖКВ, до роботи ставиться чесно, сумлінно. У громадському житті бере активну участь. Виробничі норми перевиконує”.

“Я, Костюк Галина Матвіївна, 1935, уродженка села Кордишів Шумського району Тернопільської області, із сім’ї селян-середняків. Сім’я складалась із 4-х осіб: я, батько, мама і брат. Батько в 1944 році помер. У 1943 р. я пішла в сільську школу. Закінчила 4 класи, навчалась в п’ятому, і в 1947 року була переселена в Кемеровську область разом з матір’ю і братом. Вчитися не мала можливості, тому що боліла голова. В 1951 р. пішла у ФЗО, провчилась 6 місяців і зараз працюю в будуправлінні № 6 малярем. 17 лютого 1954 року”.

“29 квітня 1953 року, місто Осінники. Заключення. Я, помічник коменданта спецкомендатури ВС старший лейтенант Вагін, розглянувши матеріали особової справи на спецпереселенку ОУН Костюк Галину, 1935 р. н., проживає в місті Осінники, — знайшов, що Костюк була виселена в жовтні 1947 року із межі Тернопільської області у віці 12 років, як член сім’ї учасника банди ОУН, а 1951 р. взята на облік спецпоселення. Враховуючи, що в момент виселення Костюк не досягла шістнадцятирічного віку і керуючись наказом МВС СРСР № 155 від 1 квітня 1950 року, вважаю би: Костюк Галину від спецпоселення звільнити без права повернення конфіскованого майна і проживання на території Тернопільської області. Особову справу здати на зберігання в І спецвідділ УВС по Кемеровській області”.

Донька була звільнена, але повернутися в Кордишів не було до кого, бо мама Марфа з братом Іваном були ще спецпоселенцями. І їй довелося відбувати їхній термін разом, аж до закінчення... У 1956 році (після 9-ти років перебування в Сибіру) справа родини про відміну спецпоселення почала рухатися. “21 березня 1956 р., начальнику Шумського РВ МВС, І спецвідділ, капітану Ярковому. У зв’язку з вирішенням питання про відміну спецпоселення Костюк-Миронюк Марфи, Костюку Івану, Костюк Галині, — прошу допитати 2-3 свідки і в’яснити. Де чоловік Миронюк Марфи — Костюк Матвій, чи дійсно він перебував у банді ОУН і ліквідований при проведенні чекістсько-військової операції? Скільки вона мала дітей і де вони, хто крім чоловіка був в банді ОУН? Чи дійсно сестра Костюк-Миронюк М. М. — Бабій Улита перебувала в ОУН і де вона в даний час? У складі якої сім’ї проживала Миронюк-Бабій до відходу в банду ОУН? Чи дійсно син Костюк М. М. — Іван, 1928 р. н., перебував у банді УПА, яким чином легалізувався? Вишевикладом необхідно підтвердити довідками сільради і Уповноваженого КДБ”.

У Кордишівській сільській раді села було складено довідку

на Костюк Марфу. “Чоловік її Костюк Матвій, уродженець с. Рохманів Шумського району, 1944 року проживав у с. Кордишів. Після звільнення Шумського району від німецьких окупантів, 24 березня 1944 року проводилась загальна мобілізація в Радянську Армію. Костюк М. Г. від мобілізації ухилився і при проведенні військової операції на хуторі Михайлівка в квітні 1944 року був убитий. Бабій Улита розійшлась зі своїм чоловіком Бабієм Федором у 1940 році і з того часу проживала спільно із своєю сестрою Марфою до свого відходу в банду ОУН, за що Костюк Марфа була виселена 1947 року у віддалені області СРСР із своєю сім’єю. В чому і засвідчуємо: голова сільської ради Яцишин, секретар Мельник”.

У квітні 1956 року як свідки були допитані односельці. “Дільничний уповноважений Шумського РВ МВС лейтенант міліції Довбієв допитав громадянина Лукашука Мєфодія, 1911 р. н.

“Я знаю Костюк Марфу як односельчанку, котра до 1947 року проживала в селі Кордишів, а

лави. Його син Іван через багато років розповідав односельчанину Кляшторному М. М., що батько був упевнений: нічого лихого не станеться. Зібрався сіяти на Михайлівці і взяв з собою сина. Чекісти побачили їх здалеку, підійшовши, скинули батька з воза і розстріляли. Коли син заплакав і стівав, “за що”, енкаведист сказав: “Мовчи, вирождку, бо й тобі таке буде!”

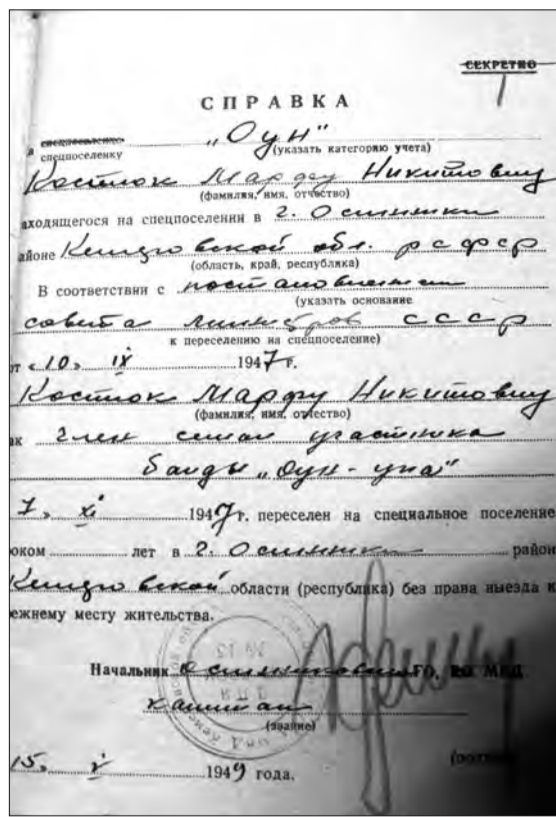
“23 квітня 1956 року помічник оперуповноваженого І спецвідділу УМВС по Тернопільській області старший лейтенант Лук’янченко, розглянув заяву спецпоселенця Костюка Івана, у якій він просить відмінути йому спецпоселення, мотивуючи тим, що виселений помилково, особисто ні в чому не винний. На підставі викладеного — вважав би, в клопотанні Костюку Івану про відміну спецпоселення відмовити, про що повідомити заявнику”.

Управління МВС по Тернопільській області від 26 лютого 1957 р. № 6/962 у клопотанні Костюк І. М. про зняття з обліку спецпоселення відмовлено. Таке ж прохання надіслано до міністра внутрішніх справ УРСР від 6 березня 1957 р. № 6/962 — у клопотанні відмовлено.

Тим часом, Постановою комісії Президії Верховної Ради СРСР від 12 травня 1956 року, на підставі Указу Президії Верховної Ради СРСР від 24 березня 1956 року, Бабій Улити, учасниці ОУН, термін покарання знижений до меж відбутого, її звільнено із-під варті із зняттям судимості.

18 травня 1956 року із місць ув’язнення Бабій Улиту було направлено до місця спецпоселення родичів в Кемеровську область, де взята на облік спецпоселення. Після 10-ти років розлуки, ув’язнення і виселення сестри Улита і Марфа зустрілися. Але спецпоселення тривало, і шлях додому був значно складнішим, аніж до Сибіру.

На підставі Указу Президії Верховної Ради СРСР від 7 січня 1960 року, після 13 років перебування у Сибіру, 22 лютого 1960 року Костюк Марфа і Костюк

Особова справа родини Костюків під грифом “ОУН”

Іван були звільнені із спецпоселення. Костюк Галина була звільнена 29 травня 1958 року відповідно до Указу Президії Верховної Ради СРСР від 28 березня 1958 року, як виселена неповнолітньою.

Родина почала писати листи з прохання прописати їх на Тернопільщині. “Голові виконкому Тернопільської обласної ради депутатів трудящих товаришу Лисенку В. В. Направляємо на Ваш розгляд заяву колишнього спецпоселенця Костюк І. М., який клопочеться про прописку разом з матір’ю Костюк М. М. в робочому селищі Кременецького цукрового заводу. Костюк Іван та Костюк Марфа із спецпоселення звільнені 22 лютого 1960 р., після чого вони прибули в 1962 році у Волочеськ Хмельницької області, де проживали до даного часу. У квітні 1964 року Костюк Іван Матвійович переїхав на роботу на Кременецький цукровий завод, де йому і сім’ї адміністрація заводу надає квартиру.

Апарат КДБ і райвідділ міліції Кременецького району в прописці Костюка Івана і його матері Костюк М. М. в місті Кременець заперечують з мотивів того, що він був спецпоселенцем, після

звільнення був прописаний у Волочеську і йому нема потреби переїжджати. Дружина Костюка — Лукашук Любов Матвіївна і чоловік матері Синенкін Іван Іллєч на пенсії Іван Іллєч на спецпоселення не виселялися і проживають разом з Костюком Іваном. Адміністрація Кременецького цукрового заводу як спеціаліста прийняла Костюка Івана на роботу і клопочеться про його прописку з сім’єю в місті Кременець. При викладених вище обставинах УООП вважає прохання Костюка Івана і Костюк Марфи про прописку в місті Кременець Тернопільської області задовольнити”.

Наприкінці 80-х почали порушуватися справи про реабілітацію репресованих. Піднімалися архівні справи, допитувалися свідки.

І наразці. Відповідно до висновку за результатами перевірки архівної облікової справи № 962

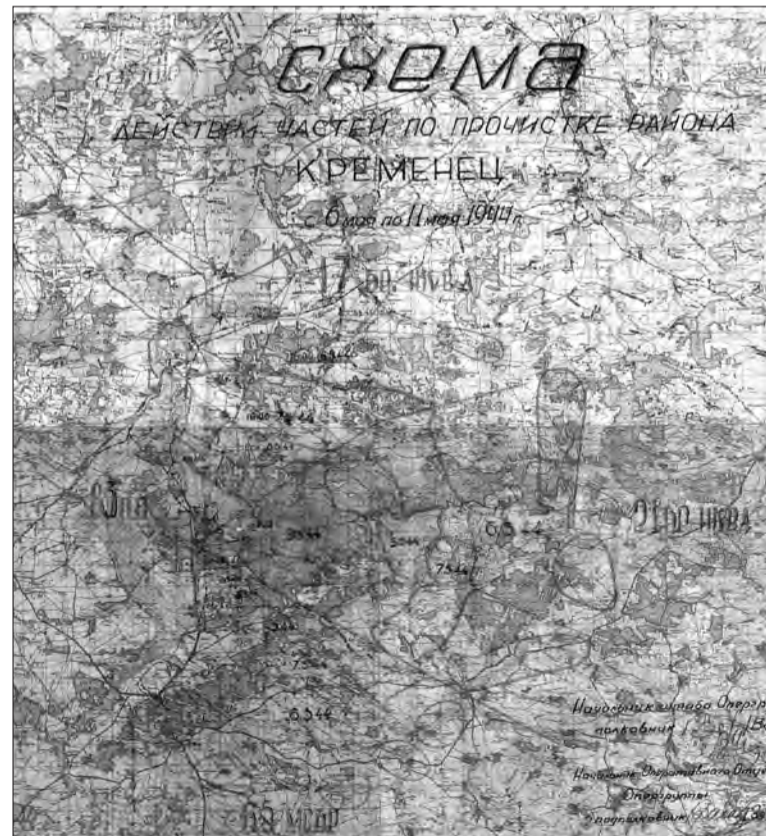
від 26 грудня 1989 року вважав би: виселення Костюк Марфи Микитівни, Костюка Івана Матвійовича, Костюк Галини Матвіївни вважати неопбрунтованим. Відповідно до висновку архівної облікової справи № 962 від 3 січня 1990 року: вважав би, що рішення особливої наради при МДБ СРСР від 4 березня 1948 року у відношенні до сім’ї Костюк Марфи підлягає оскарженню в порядку нагляду на предмет реабілітації.

Прокуратурою Української РСР у Судову колегію по кримінальних справах Верховного суду УРСР від 4 квітня 1990 року було направлено на розгляд лист про Постанову особливої наради при МДБ СРСР від 24 січня 1948 року по відношенню до Костюк Марфи, Костюка Івана, Костюк Галини. Ухвалою Судової колегії по кримінальних справах Верховного суду УРСР протест першого заступника Прокурора УРСР задоволено. Постанову особливої наради при МДБ СРСР від 24 січня 1948 р. та 3 березня 1948 р. відносно Костюк М. М., Костюка І. М., Костюк Г. М. скасувати, провадження по справі припинити. Конфісковане майно, або його вартість повернути. Ухвалою Верховного Суду УРСР від 26 квітня 1990 року Костюк Іван Матвійович реабілітований.

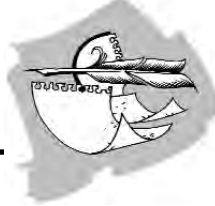
Р. С. Марфа з сином Іваном повернулися на Тернопільщину. Проживали в Кременці. Син Іван одружився з Любов’ю Матвіївною Лукашук, родом з Кордишева. На свята приїжджали в рідне село до родини. Сьогодні і Мартоха, і сестра Улита, і син Іван, і невістка Люба (відійшла 2 місяці тому) — поховані поруч, на кордишівському цвинтарі, така була їхня воля.

Галя ніколи більше у село не приїжджала. З дитинства живе зі мною історія про неї — Мартошину Галя, яку вивезли у Сибір, дуже вродливу дівчинку, яка була найкращою подругою моєї мами і тітки Віри. Хати їхні стояли близьенько. “Такий Галя мала голос, що не передати! Було, заліземо на дерева, як станемо співати у два голоси, — аж гай шумить!”, — згадала ще раз дитинство моя хрещена, тітка Віра, коли дізналася, що пишемо про далекі-близькі події нашого села. (Г. Д.).

У публікації використані матеріали архівної справи: Архів УМВС України в Тернопільській області. — Ф. 47. — Спр. 1327-Р. — 297 арк.

Карта чекістської зачистки Кременеччини 1944 року

Олена БОНДАРЕНКО

“Інша” газета (Розмова із Сергієм Штаньком)

Пожовклий аркуш невідь як опинився серед інших паперів. Один. “Молодогвардієць”, 1 жовтня 1991 року, число 116. Перша і друга шпальти. Решта — підшивки, світліни, книги — залишилася там. У рідному місті, яке загарбав ворог.

На цьому крайчиків газети — суцільні патріотичні дописи. “Спільна заява обласних організацій Народного Руху, Української Республіканської партії та Партії демократичного відродження України. “Вважаємо, що будь-які спроби посіяти національну ворожнечу в Донбасі, нацькувати одне на одного українців та представників інших національностей на ґрунті взаємної нетерпимості, використання з цією антигуманною метою питань мови і культури — є грубою провокацією, скерованою на руйнування єдності України...”

Тут-таки — заява депутатів Сіверсько-донецької міськради (26 осіб): “Вважаємо, що сама постановка питання про створення автономії Донбасу... є провокацією, скерованою на “розчленування” єдиної й неподільної республіки для збереження в окремих її регіонах більшовицько-тоталітарних режимів. Наслідки втілення цієї ідеї будуть трагічними й непередбачуваними... Звертаємося до Верховної Ради України: негайно ухвалити закон, який би кваліфікував дії, скеровані на порушення територіальної цілісності України, як антинародні й злочинні...”

Статті Лариси Заливної “Вийшли з окопів — виходять з підпілля” (під рубрикою “Обережно, КПРС”) та Юрія Козовського “Не забудемо?”... І це лише на однієї аркуші...

А ще ж були публікації Ю. М. Козовського про справжню історію “Молодої гвардії” (в нашому краї — просто вибух бомби!). І “Бути — народом!” Івана Низового. І “На Січ. В Україну. До нас” та “Чи треба нам тієї України?” авторства вашої скромної візаві. Й десятки, якщо не сотні — проукраїнських і просто — українських публікацій...

Ця газета, без перебільшення, формувала національні й демократичні погляди на теренах Луганщини. Цілеспрямовано й послідовно.

Нині говоримо з тодішнім головним редактором “Молодогвардійця” Сергієм Штаньком.

— Пане Сергію, як Ви прийшли в журналістику?

— Буденно, я б сказав. Принаймні, омріяною з дитинства професією це не було. За освітою я не журналіст: у 1980 році закінчив філологічний факультет Луганського педагогічного інституту імені Тараса Шевченка. Після отримання диплому кілька тижнів встиг попрацювати в одному з гірничих профтехучилищ. Потім — служба в армії. Повернувся додому, влітку 1982 року вирішив спробувати писати до газети. До обласної “молодіжки” взяли стажером, а невдовзі прийняли в штат репортером. У “Молодогвардійці” працював десять років: кореспондент, завідуючий відділом, заступник редактора, редактор...

— А після “Молодогвардійця”?

— Був у Луганську власним кореспон-

Свої: як підпирали українське небо над Луганщиною

Узятися до цієї роботи мене спонукали дві книги: “Як Україна втрачала Донбас” (Д. Казанський, М. Воронинцева) та “В ізоляції” (С. Асєєв). У другій живу досі й не можу оговтатися.

У першій вразило, крім іншого, те, що на 300 сторінках практично не знайшлося місця для згадки про українських патріотів, які підпирали Україну собою тут, на Донбасі. Зокрема, на моїй рідній Луганщині. Компартійній та комсомольській номенклатурам, бандитам 90-х, маріонетковим “народним двіженням Луганщини” — знайшлося...

А може, й справді, не було тут ні Руху, ні “Просвіти”, ні загалом українців та українок, що понад 20 років стояли — спина до спини — в обороні України на цих тернистих теренах? Стояли аж до останнього в часі мітингу 2014-го, коли під пам’ятником нашому Шевченкові їх гамселили завезені з-за поребріка гопники за цілковитого мовчазного потурання місцевої влади...

Тобто, може, й справді має рацію російська пропаганда, котра десятиліттями втовмачувала моїм землякам, що Донбас — жодним чином не Україна?..

І я сказала: мусиш говорити про них, твоїх побратимів і посестер, чий імена з тобою завжди. Про “Інших”, за влучним і мудрим висловом Павла Мовчана. Бо забути їхні імена — це як погодитися з ворогом, що Донбас — не Україна.

Я обрала форму інтерв’ю, бо жива думка і слово від першої особи у цьому контексті видаються мені потрібнішими, ніж будь-який біографічний нарис.

І ще: із цих розмов, роздумів уголос, із цих світлих, щасливих, гірких і невигодно болючих спогадів, дуже сподіваюся, народиться Розповідь про правдивих українців та українок з моєї Луганщини. Про Своїх. Дякую за підтримку рідному “Слову Просвіти”.

Пам’ятне фото. Редакція “Молодогвардійця” майже в повному складі. Рік оголошення незалежності України. Посередині — головред Сергій Штанько

дентом інформгентства УНІАН, газет “Молодь України”, “Рада”, “День”. Із 1997 року — робота в Києві у столичних і всеукраїнських виданнях.

— За часів Вашого редакторства “Молодогвардієць” знали як газету, опозиційну компартійній владі. І водночас її засновником був обласний комітет комсомолу. Як це вдавалося поєднувати? Комсомольському начальству було ліньки стежити, що друкується за “гроші партії”? Чи вони вже перевзулися на той час у “демократичні мешти”? А може, бавилися в демократію до пори, а потім узяли вас за барки?

— Можливо, хтось здивується, але це було не зовсім не так. Скоріше, зовсім не так. Час, що передував оголошенню незалежності України, став для газети справжнім випробуванням на міцність. Якщо давати точні формулювання, колектив редакції зазнав серйозних репресій з боку обласного компартійного керівництва. Після вмовлянь і закликів повернутися “на правильні ідеологічні позиції” поча-

лися погрози й прямі переслідування. І жодного разу на бік “партійних наставників” не перейшли наші засновники в особі Луганського обкому комсомолу. Не раз комсомольські очільники через позицію газети стояли “на килими” у партійного начальства, але слабкості не виявили. Втім, питання, напевно, закономірне. Бо комсомольці теж були різні. У нашому випадку виявилися нормальними...

— Газета була напевно фантастичною. Вона витримувала найвищі вимоги до якості текстів, знімків. І вона — була порядною. Її робили порядні й фахові люди, правда ж?

— Безперечно. Мені — стажеру, а потім кореспондентові-початківцю — з першого дня роботи в редакції допомагали журналісти зі стажем: Роман Рибніков, Валентина Кушніренко, Алла Антіпова, Анатолій Кобельнюк, Михайло Солнцев, багато інших людей. Однодумцем став відповідальний секретар газети Василь Соколенко. Була дружба з Петром Шевченком, талановитим журналістом і поетом, якого під-

ступно вбили у Києві навесні 1997 року. Колектив твердо стояв на своїх позиціях у найтяжчі для нас часи. Усім, з ким працював поруч, я глибоко вдячний донині.

— Обласні й місцеві “дорослі” партійні видання свого часу розгорнули кампанії проти “націоналістів”, “бандерівців”, “антирадянщиків”. Ви репрезентували позицію, котру “старші товариші” тлумачили нерідко як “націоналістичну” та “антирадянську”. Що вплинуло на редакційну політику “Молодогвардійця”? Чи, може, у вас були особисті мотиви для переходу, скажімо так, в опозицію владі?

— Чесно кажучи, не знаю, що можна було б назвати особистим мотивом. Виріс я у благополучній, за стандартами 50-х—70-х років, родині. Батьки не були репресовані, мали постійну роботу. Я успішно вчився. Першого шоку зазнав у радянській армії, яка багато в чому жила за законами “зони”, а не так, як нам розповідали на “уроках мужності” в школі. Вже до середини 80-х, коли став журналістом, я поїздив у відрядження, зустрічався з сотнями людей, чув, що вони говорять, бачив, як вони живуть, не в “телевізорі”, а реально — в небагатих селах, у збиткових колгоспах, у занедбаних робітничих містечках. Відвідав практично всі найбільші колонії й тюрми Луганщини. На той час вже дещо читав із самвидаву. Я побачив, що в житті все не так, як говорять про це офіційна пропаганда. І прийшло усвідомлення, що не можна погоджуватися із тотальною державною брехнею. І не можна самому брехати, говорячи про щось людям. Не можна не з якихось там високих ідеологічних міркувань та особистих мотивів, а тому, що це було б огидно. Огидно суто по-людськи. Відразу скажу, що мені пощастило: після призначення редактором у всьому мене підтримав колектив газети, якому я на перших же спільних зборах неформально виклав свою “програму дій”. Була вона абсолютно простою: спробувати, наскільки це можливо, говорити правду. Така ось редакційна політика.

— І журналістам “молодіжки” це вдалося — говорити правду...

— Ми прагнули правди дотримуватися. Про ті часи я вже розповідав у нещодавно виданій збірці “Журналісти і незалежність”, яка минулого року вийшла друком завдяки зусиллям її автора й упорядника Юрія Бондаря та ентузіастів-продюсерів. Якщо не заперечуєте, дещо повторю.

— Так, звичайно.

— Отже, на час, про який ми говоримо, “Молодогвардієць” став єдиним друкованим виданням у всій області, зі шпальт якого до читачів отримали змогу звернутися представники українських громадських і просвітницьких спілок, очільники тодішніх опозиційних до компартії організацій та й просто усі, кому, як кажуть, наболіло й урвався терпець.

— І це, ясна річ, не могло минитися безкарно...

— Саме так. І врешті, терпець урвався місцевим компартійним та радянським вождям. Ледь не по кілька разів на тиждень я прямував до обкому КПУ за викликом “ідеолога” Віктора Бураковського. Він неодмінно тримав в руках свіже число “Молодогвардійця”, розмальоване червоним олівцем, і розлючено вигукував: “Чоты тебе дозволяєш?! Вы там в вашей редакції стали не тільки жовто-блакитними, но уже и червоно-чорними!”

А на редакційних “летучках”, під час обговорення майбутніх публікацій, ні в кого не викликало сумнівів: ми, жовто-блакитні й червоно-чорні, будемо підтримувати національно-патріотичні змагання в Україні, країнах Балтії, Кавказу...

— І якими були наслідки?

— Після невдалих спроб компартійних лідерів змінити редакційну політику 27 лютого 1991 року вони скликали спільний пленум Луганського обкому КПУ і контрольної комісії обласної парторганізації. На порядку денному основне питання: про антипартійну й антирадянську платформу обласної молодіжної газети. “Джерела” з

Сергій ПРИСУХІН, доктор філософії, викладач Київської православної богословської академії

Університетська філософія в Україні (XVIII–XIX ст.)

У кінці XVIII – на початку XIX ст. Україна рухалась шляхом трансформації соціокультурного життя, подолання залишків феодального суспільства та формування капіталістичних відносин. Прогресував також розвиток філософської думки в Харківському, Київському, а з часом і в Одеському університетах. Прикладом слугує приїзд з Німеччини до України відомого філософа

соціальних процесів є категорія “розвитку” (“закон розвитку”). Людина в своєму розвитку проходить три етапи – тваринний, природний і моральний. Перехід від одного етапу до іншого залежить від соціально-культурних передумов розвитку людського співтовариства, наприклад, відповідності нормам і вимогам природного права, що визначає зміст законів і процесу державотворення (які мають відповідати розумності і практичній доцільності). На його думку, все, що не є логічним і розумним у процесі державотворення, є непотрібним і має бути запереченим, знищеним (наприклад, деспотизм).

Особливо цікавими були розмірковування Й. Шада про місце і роль нації в історії конкретного народу і держави. Нації розрізняються специфікою

ситетській освіті набувають поширення і пропагуються ідеї природничо-наукового матеріалізму, представлені позицією філософів М. Любовського, П. Лодія, О. Козловського та ін.

Візитівкою цього періоду української філософської думки також був філософський романтизм², що знайшов своє віддзеркалення в діяльності Кирило-Мефодіївського братства³. Відомо, що фундаторами братства від початку були М. Костомаров, професор-ад’юнкт Київського університету, М. Гулак, кандидат права, що працював у Санкт-Петербурзькому університеті, В. Білозерський, учитель з Полтави, П. Куліш, учитель гімназії з Санкт-Петербурга, Т. Шевченко, художник Петербурзької Академії мистецтв, О. Навроцький, студент Київського університету, та його родич О. Маркович, М. Савич, поміщик з Полтавщини, Г. Андрузький, студент Київського університету, Д. Пильчиков, учитель з Полтави, І. Посяда, студент Київського університету.

Філософсько-політичне обґрунтування програмних завдань братства було викладене в “Книзі буття українського народу” та “Статуті Слов’янського братства Кирила і Мефодія”, підготовлених головним чином М. Костомаровим, у “Записці” В. Білозерського, праці М. Савича “Про емансипацію жінок”, у конституційному проекті Г. Андрузького “Досягнення можливого ступеня рівності, свободи переважно в слов’янських землях” та ін.

Більша частина “братчиків” обстоювали ліберально-помірковані політичні позиції, які ґрунтувалися на визнанні непересічного значення християнської релігії та ідеалізму, їх спорідненості з основними догматами християнства та його морально-етичним вченням. Вони захищали прин-

“Основа релігійної свідомості людського роду знаходиться в серці людини: релігія не є чимось стороннім для духовної природи, вона утверджується на природному ґрунті. Справедливо, що одкровення повідомляє людині істини, недоступні для її розуму, проте також справедливо, що людина не є тварина, котру лише Бог навчає; сама душа носить у собі зародки і схильності до цього надзвичайного научення. Те, що між іншим, цих зародків і схильностей ми не можемо віднайти у сфері уявлень і понять, те, що вони відкриваються нам як щось таке, що не піддається опису і визначенню, як справжнє почуття безконечного тільки в серці, – це можна допустити уже без усякого доведення”⁷.

ципи християнського провіденціалізму⁴, християнсько-слов’янського месіанства та ідеологію християнської демократії.

Менша частина – радикально налаштовані представники братства, серед яких були Т. Шевченко, М. Гулак, І. Посяда, О. Навроцький, – презентувала революційно-демократичне крило братства, симпатизувала ідеям матеріалізму, антиклерикалізму, у своєму баченні історичного процесу виходила з визнання вирішальної ролі народних мас, необхідності революції та знищення експлуатації людини людиною, запровадження загальної освіти тощо.

Попри різновекторність філософських та соціокультурних стратегій і тактик розвитку України, запропонованих учасниками братства, було викристалізоване спільне завдання реформування самодержавства, ліквідації кріпосного права, об’єднання всіх слов’янських народів в єдиний федеративно-парламентський союз, федералізації мос-

ковитської імперії на користь слов’янського патріотизму, християнського месіанізму слов’янства, який мав стати зразком політичної діяльності для інших поневолених народів Російської імперії, надання кожному народу і нації гарантованої автономії тощо.

Ідеологія радикально налаштованих учасників братства обґрунтовувалась і поширювалася насамперед представниками промосковських філософських учень і зазвичай була сумішшю вульгарно-матеріалістичних і вульгарно-соціологічних концепцій, не зрідка нігілістичних, з тенденцією посягнення більшості соціально-політичних процесів тільки як наслідку біолого-фізіологічних явищ і процесів.

У певній опозиції до української філософії романтизму, а відповідно до реформаторськи налаштованого крила Кирило-Мефодіївського братства перебували окремі провітницькі течії, презентовані в українській філософії позицією М. Драгоманова, який спершу був симпатиком реформаційного романтизму, а згодом став активним прихильником філософії безапеляційного позитивізму і раціоналізму, прикладом негативного ставлення до релігії, носієм ідеології лібералізму, пропагандистом космополітизму тощо. На думку історика філософії Д. Чижевського, подібні вияви українського антиромантизму стали свідченням глибокої кризи української філософії загалом.

Прагнення подолати кризу української філософії, відновити поступ українського філософського романтизму як

“Серце є скарбник і носій усіх тілесних сил людини”.

“Серце є центром душевного і духовного життя людини. Так, в серці започатковується і народжується рішучість людини на ті чи інші вчинки; в ньому виникають різноманітні наміри і бажання; воно є місцем волі та її бажань”.

“Серце є центром усіх пізнавальних дій душі”⁵.

Йогана Баптиста Шада (1758–1834 рр.)¹, який пропрацював у Харківському університеті понад 10 років, читав лекції з логіки, історії та естетики, а також був очільником кафедри умоспоглядальної і практичної філософії. У лекціях він знайомив українських студентів із досягненнями європейської (насамперед німецької) філософії (вченнями Г. Фіхте, І. Канта, Г. Гегеля, Ф. Шеллінга та інших), що сприяло формуванню власної світоглядної позиції у слухачів його курсів. Найбільш прихильно в університетському середовищі було зустрінуте вчення Фрідріха Вільгельма Шеллінга, який презентував ідеї європейського романтизму.

Під час викладацької праці у Харкові Й. Шад видрукував латиною “Логіку чисту і прикладну” (1812 р.), що містила короткий виклад його філософської позиції, “Природне право” (1814 р.) з промовою про “звільнення Європи від Наполеона” разом з розмірковуваннями на теми соціальної філософії. Філософ уважав, що головною категорією в пізнанні

умов їх формування (кліматичних, звичаєвих, культурних, тілесних, душевних тощо). Прогрес людської історії залежить від взаємодії соціальних складових суспільства, так і гармонізації міжнаціональних взаємовідносин. Така позиція філософа сприяла формуванню національної самосвідомості молодих українців і викликала різке невдоволення царського уряду, який запропонував філософу залишити межі Російської імперії впродовж 24 годин.

Серед симпатиків німецької філософії в Україні був і перший ректор Київського університету М. Максимович (1804–1873 рр.) – свого часу учень талановитого вихованця Києво-Могилянської академії Данила Кавунника-Велланського. У своїй праці “Розмірковування про природу” Максимович проаналізував філософські принципи гармонізації серця і розуму, послуговуючись напрацюваннями етнографічних і фольклорних досліджень української духовної культури, зокрема співвідношення українського і російського пісенного фольклору. Водночас в універ-

“Християнське одкровення говорить нам, що любов є джерелом всіх істинно моральних вчинків. Як це вчення про корінне моральне явище, із котрого, як із джерела, виникають всі інші моральні явища, перебуває в ясному і причинному зв’язку з біблейським ученням про серце, то ми сподіваємось, що і воно, в свою чергу, може бути виправдане із начал моральної філософії так само, як учення про серце набуло міцних засад у психології”⁶.

вирішення практичних соціо-культурних завдань лягло на плечі найвідоміших вітчизняних філософів, богословів, передусім представників Київської релігійно-філософської школи, наприклад, С. Гогольського, О. Новицького та ін., серед яких першим із перших називали вченого, філософа, богослова, православного мистика Памфіла Юркевича.

Відомо, що Памфіл Юркевич (1826–1874 рр.) народився в сім'ї православного священника. Навчався в Полтавській Духовній Семінарії, а потім у Київській Духовній Академії, в якій залишився працювати після її завершення. Тут він викладав філософію і здобув ступінь магістра філософських наук. У 1858 р. став екстраординарним професором, а в 1861 р. був призначений на посаду професора у Московському університеті. У 1863–1873 рр. був деканом історико-філологічного факультету Московського університету. На думку деяких істориків філософії, у той час Юркевич виявився чи не єдиним у всій Росії фахово підготовленим викладачем, щоб зайняти університетську кафедру без попереднього закордонного стажування.

Головними творами, які репрезентують філософські погляди П. Юркевича, були “Ідея” (1859 р.), “Матеріалізм і завдання філософії” (1860 р.), “З науки про людський дух” (1860 р.), “Серце та його значення в духовному житті людини згідно з ученням слова Божого” (1860 р.), “Доведення буття Бога” (1861 р.) тощо. Ці та інші твори Юркевича ніби підсумовують розвиток філософії романтизму (“філософії серця”) в межах традиції української класичної філософії.

Розмірковуючи над сутнісними характеристиками існуючої реальності, Юркевич виокремлював три сфери її можливого вияву: “царство ідей”, або “царство вічної правди” (ноуменальний світ на кшталт світу ідей Платона); “царство розумних істот”, або

“Серце є вихідним пунктом усього доброго і злого в словах, думках і вчинках людини, є добрий і злий скарб людини... Серце є скрижалю, на якому викарбуваний природний і моральний закон”.

“Нарешті серце є центром морального життя людини. В серці з'єднуються всі моральні стани людини”.

“В серці людини знаходиться основа того, що її уявлення, почуття і вчинки набувають особливості, в якій виражається саме її душа, а не інша, і набувають такого особистого, приватно-визначеного спрямування, за силою котрого вони суть прояви не загальної духовної істоти, а окремої живої справи існуючої людини”.

*“Висловимо остаточно нашу думку про значення начал і загальних правил розуму в царині моралі за допомогою євангельського образу, який за своєю точністю завжди буде викликати здивування у байдужого спостерігача: для живої — а не лише уявної — моральності потрібен світильник і елей... Узалежності від того, як у серці людини вичерпується елей любові, світильник гасне: моральні начала і ідеї затьмарюються і, зрештою, зникають із свідомості. Це відношення між світильником і елем — між головою і серцем є найзвичайнішим явищем у моральній історії людства”*⁹.

лише шанс повного пізнання. Іншими словами, існує змога отримати приблизну відповідь на запитання, якими є люди за своєю природою на даний момент часу, але один лише розум не може дати відповіді на питання, якою має бути окремо взята людина в майбутньому. Знання щодо сутності людини і перспективи її подальшого існування може дати лише людське серце.

“Філософія серця”, вчення про людське серце, набуло в П. Юркевича містично-практичного змісту. Мислитель наголошував на тому, що людське серце є джерелом духовності, дій і вчинків особи. За допомогою серця перевіряють результати пізнання оточуючого світу на істинність та їх практичну доцільність. Від серця залежить здійснення свободи волевиявлення. Таким чином, вільне серце стає необхідною умовою правильного мислення та істинного пізнання навколишнього світу.

П. Юркевич стверджував, що моральний поступ людства розпочинається в людському серці з виникнення почуття до

людини, заціпав питання юридичної освіти тощо. Цікаво знати, що П. Юркевич у другій половині свого життя був не тільки знайомим філософом-богословом, але і видатним викладачем філософських дисциплін. Його лекції і публічні виступи користувались великою популярністю, про що свідчили захоплені відгуки історика В. Ключевського та філософа-метафізика В. Соловйова, які свого часу були студентами Юркевича і його симпатиками. Але згодом значна частина студентів університету зрадили світоглядній позиції викладача і стали на бік непримиримих критиків його метафізики. Водночас російська ліберальна преса розпочала травлю філософа, звинуватила його в метафізичній позиції, що нібито була світоглядно ворожою інтересам позитивістсько налаштованої студентської аудиторії і суперечила популярній на той час праці М. Чернишевського “Антропологічний принцип філософії”. Чернишевський не зупинив конфлікт, понад те, продовжив модерувати цькування П. Юркевича. Наукову дискусію замінили голосливою критикою, лайкою і брехнею, нападками на особистість. Ще згодом до конфлікту зі студентами додалась особиста трагедія: в 1873 році померла його дружина, а сам Юркевич важко захворів через самотність і незадоволеність. На 48 році життя філософ помер, був похований на цвинтарі Даниловського монастиря в Москві.

Є всі підстави висувати, що чи не найвідоміший український філософ-богослов П. Юркевич феноменально завершив період класичної вітчизняної філософії, створивши власну філософську концепцію людської душі, мікрокосмосу, пізнати сутність яких, на його думку, можна було

лише за допомогою людського серця — “філософії серця” (історичне й логічне продовження “кордоцентризму” Григорія Сковороди) — невід'ємно від методів християнської містики. Його погляди стали підґрунтям філософської рефлексії таких талановитих представників Київської духовної школи, як М. Бердяєва, В. Зеньковського, а також відомих російських метафізиків В. Соловйова, братів Трубецьких та інших.

1. Уродженець Баварії Йоган Шад був вихованцем єзуїтської семінарії і священником бенедиктинського монастиря в Банце. У віці 40 років він залишив чернече життя, отримав ступінь доктора філософії у Єнському університеті. Після його гострої критики (сатири) чернечого життя був вимушений тікати з монастиря і на запрошення графа Северина Потоцького приїхав до Харкова викладати філософію та інші філософські дисципліни.

2. Філософський романтизм став своєрідним антипросвітницьким рухом, який віддзеркалював розчарування у можливостях розуму і науки в історичному процесі. Світ виявився непідвласним розуму, а соціальна дійсність — ворожою природі людини. У пошуку виходу з кризової ситуації романтизм звертається до народної традиції, колективної мудрості народу, історичного минулого, цінностей релігійної культури. Український філософський романтизм був позначений невід'ємним зв'язком з філософією національної ідеї, прагненням поєднати антропологічну і соціальну проблематику з ідеями християнства.

3. Кирило-Мефодіївське братство виникло в 1845 р. і проіснувало до 1847 р., до його складу входило 12 осіб і приблизно ще 100 осіб симпатиків, які підтримували з ними дружні відносини.

4. Провіденціалізм — теологічна концепція історії як промислу Божого.

5. Цит. за: Історія філософії України: Хрестоматія: Навч. посібник / Упорядники М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин, А. К. Бичко та ін. — К.: Либідь, 1993. — С. 341.

6. Цит. за: Історія філософії України: Хрестоматія: Навч. посібник / Упорядники М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин, А. К. Бичко та ін. — К.: Либідь, 1993. — С. 347.

7. Цит. за: Історія філософії України: Хрестоматія: Навч. посібник / Упорядники М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин, А. К. Бичко та ін. — К.: Либідь, 1993. — С. 346.

8. Цит. за: Історія філософії України: Хрестоматія: Навч. посібник / Упорядники М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин, А. К. Бичко та ін. — К.: Либідь, 1993. — С. 343.

9. Цит. за: Історія філософії України: Хрестоматія: Навч. посібник / Упорядники М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин, А. К. Бичко та ін. — К.: Либідь, 1993. — С. 341–348.

*“Якщо істина падає нам на серце, то вона стає нашим благом, нашим внутрішнім скарбом. Тільки за цей скарб, а не за абстрактну думку, людина може вступити в боротьбу з обставинами і людьми; тільки для серця важливий подвиг і самовідданість”*⁸.

світ реального людського життя і, нарешті, “царство примарного існування тілесного світу” (феноменальний світ). Світ людського буття є наслідком суперечливої взаємодії попередньо названих складових. Повністю осягнути природу людського буття не надається можливим, позаяк розум дає

іншим людям, яке привносить у людські взаємовідносини любов, дружбу й співчуття. Таким чином, християнська любов, людська дружба, співчуття стають фундаментом, на основі якого люди отримують гідне і щасливе життя.

Особливо значущими були розмірковування Памфіла Юр-

У полоні музи Терпсіхори

3 нагоди 20-ліття Академії танцю ім. С. Лифаря

Володимир КОРНІЙЧУК,
заслужений журналіст України

Оскільки звітний трьохчас-тинний концерт розпочався постановкою видатного українського балетмейстера Павла Вірського “Моряки” (муз. Я. Лапінського), то й мені хотілося б в оглядовому екскурсі звернути увагу насамперед на роботи студентів спеціалізації “народна хореографія” (педагог – заслужений артист України Олександр Нестеров).

За останнє десятиліття цей талановитий викладач виокремився у вельми помітну творчу особистість як педагог зі своїм специфічним хореографічно-концептуальним баченням і характерним стилем подачі нових концертно-постановчих робіт, котрі чітко проглядаються на тлі творчості його колег по Академії танцю, зокрема, таких майстрів-педагогів спеціалізації “народна хореографія”, як заслужений артист України Валдим Сабодаш, заслужений працівник культури України Лариса Гелун й викладачі Наталя Головка і Юлія Бобровник.

Безпосереднім доказом мовленому слугують такі його роботи, як “Монгольська статуетка” С. Гальперіна (хореографія І. Моїсеєва) у виконанні студентки ІV курсу спеціалізації “народна хореографія” Світлани Менчури, яка продемонструвала глядачеві дивовижну і філігранно відшліфовану до тонкощів пластику. Або ж його нова постановочна робота “Пасодоблю” (хореографія О. Крапівіна), чи танцю аргентинських пастухів “Гаучо” (хореографія І. Моїсеєва), де прискіпли-

Нещодавно Київська муніципальна академія танцю імені Сержа Лифаря за підтримки столичного Департаменту культури провела на сцені Національної опери України звітний концерт учнів та студентів і порадувала поціновувачів хореографічного мистецтва новими творчими досягненнями.

вого столичного глядача вражають не тільки контрастні народні костюми й запальна ритміка, а й чарівні гірські краєвиди, що нагадують нам Карпати. І все це захопливе дійство супроводжується численними вигуками: “Браво!”.

Такі ж професійні параметри підтверджує і його наступна постановка аргентинського танцю “Маламбо” (у тій же хореографії на народну музику в обробці А. Гуся), яка з перших же акордів полонить глядача екзотичною ритмікою, темпераментною подачею цієї композиції і блискучим технічним виконанням, де кожне окреме соло віртуозно демонструє вишукану техніку і

яскравий сценічний артистизм.

Подібну зливу овацій викликав і танець “Закоханій солдат” Е. Канніо (хореографія М. Бежара), де соло мав студент-четвертокурсник Віталій Герасименко, що “прибрав” своїм виконанням усі жанрові ознаки фарсового жарту.

Та найбільшу педагогічну заслугу О. Нестерова слід адресувати його шедевральній постановці “6 танців” В.-А. Моцарта (хореографія І. Кілліана), яка наскрізь пройнята іскристою ексцентрикою та промовистою пантомімою, котрі вельми вражають глядача своєю експресивною пластикою, ритмікою і блискучою технікою виконання. І все це – зауважте! – вирішено у яскравій жартівливо-пародійній формі, яку диктує як вибагливо-екзальтована музика геніального австрійця Вольфганга-Амадея Моцарта, так і саме виконання танців студентами ІV курсу спеціалізації “народна хореографія”. Адже в цій композиції “присутні” і жарт, і клоунада, й ексцентрика, і пародія, і багатомовна пантоміма: увесь цей універсально-жанровий конгломерат і допомагає талановитим виконавцям всебічно відтворити як моцартівську епоху, так і присутній у ній театр “комедії масок” (дель арте).

Окремо хотів би наголосити на тому, що упродовж всього свого п’ятидесятилітнього “перебування” як фахового хореографа, у царині музи Терпсіхори я подібної довершеної композиції давно не бачив: у цьому і полягає велика заслуга педагога Олександра Нестерова як оригінального і нестереотипно мислячого хореографа.

Цю ж плеяду витівково-характерних танців продовжила і заслужений працівник культури України Лариса Гелун, котра у своєму новому жартівливому українському танці “Чумандриха” постала перед нами як талановитий балетмейстер і як “автор-пошуківець” народної музики до цієї ж композиції, що вельми прикрасило комедійний танець, котрий в свою чергу викликав у глядачів зливу овацій, як і її дівочий запальний танок “Карічка”.

І кілька слів про фінал незабутнього гала-концерту, який варто розпочати з його ж “прелюдії”. Перед показом завершальної хореографічної картини “Червона калина” П. Вірського на музику І. Іващенка в інтерпретації студентів І–ІV курсів спеціалізації “народна хореографія” роботи викладача Наталії Головки, диктор оголосив наступне: незабаром у Києві має з’явитися бульвар імені видатного українського балетмейстера Павла Вірського,

про що віддав клопочеться керівництво Академії танцю перед Київською міськдержадміністрацією. Отже, остаточне рішення – за депутатами КМДА.

А вже по завершенні концерту на сцену Національної опери України вийшли всі учасники цього величного хореографічного дійства, як і самі педагоги і керівництво Академії танцю ім. С. Лифаря в особі її директора, заслуженого працівника культури України В’ячеслава Коломійця, голови Вченої ради, завідувача кафедри хореографічних і мистецьких дисциплін, заслуженого діяча мистецтв України Андрія Лягушенка і дружини фундатора Академії танцю, члена-кореспондента Національної академії мистецтв України Юрія Станішевського – Тетяни Швачко, заслуженого діяча мистецтв України, які й вручили студенту Академії танцю Олексію Швидкому іменну стипендію Юрія Станішевського як кращому учню цього престижного освітнього закладу за найвищі показники у навчанні.

Численна столична публіка, стоячи, ще довго не відпускала зі сцени своїми шедрими оплесками улюблених юних митців і їхніх педагогів – відомої в Україні і далеко за її межами Київської муніципальної академії танцю імені Сержа Лифаря.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА”
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2021

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 74

на 1 місяць	21 грн 43 коп.	на півроку	115 грн 58 коп.
на 3 місяці	61 грн 29 коп.	на рік	225 грн 96 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН
Відповідальна за випуск
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК
Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК
Коректорка
Олена ГЛУШКО
Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО
Бухгалтерія
279-41-46
Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001
E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua
Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.
Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове. Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617

